६ मार्च २०१६

- श्रीराम समर्थ -

- आत्माराम -

8 शुकासारिखे पूर्ण वैराग्य ज्याचे

9 वसिष्ठापरी ज्ञान योगेश्वराचे।

10 कवी वाल्मिकासारिखा मान्य ऐसा

11 नमस्कार माझा सद्गुरु रामदासा॥

12

1 मन हेचि राम। तनी मेघश्याम।

2 देही आत्माराम। पाहे डोळा॥

3 पाहुनिया डोळा। स्वरुपी मुरावे।

4 वाचेसी असावे। राम नाम॥

5 समर्थ विचाराची चतुःसूत्री---

6 मुख्य हरिकथा निरुपण। दुसरे ते राजकारण।
तिसरे ते सावधपण। सर्व विषयी॥
चौथा अत्यंत साक्षेप।

आत्मारामी मन लाविता आवडी।
क्षीण होय गोडी भोग्य जाती।
स्वामी म्हणे प्रेमे स्मरा आत्माराम।
तेणे पूर्ण काम व्हाल तुम्ही॥ —स्वरूपानंद स्वामी

© www.madhaveeraghuveer.com

IMP.

वस्तुसिद्धिर्विचारेण न कश्चित् कर्मकोटिभिः।

माणसाला कर्मे करायला आवडतात पण विचार नकोसा वाटतो. प्रापंचिक मनुष्य केवळ प्रपंचाचाच विचार करतो. कर्माने चित्त शुद्ध होते. परंतु वस्तूची उपलब्धी होत नाही. म्हणजेच 'मी आत्माराम' अशी प्रचीति काही केल्या येत नाही. 'आत्माराम' आपल्याला विचार करायला शिकवते. आणि विचार कशाचा करायचा हेही सांगते. ज्याचं मला विस्मरण झाले आहे, त्याचेच स्मरण करायला हवे. ते ज्ञानपूर्वक, समजून उमजून करायला हवे.

03 SUNDAY

© www.madhaveeraghuveer.com

॥श्री॥

आपल्या सर्व वाङ्मयामध्ये श्री समर्थांनी अंतःकरण ओतले पण आत्मारामामध्ये त्यांचे हृदय सापडते. बद्धांनेच नव्हे तर सिद्धांने सुद्धा आत्मारामापासून परमार्थ शिकावा.

— ब्रह्मचैतन्य गोंदवलेकर महाराज.

शास्त्रीय पारमार्थिक ग्रंथ एका चौकटीत बंदिस्त असावा अशी ग्रंथरचना शास्त्राची मर्यादा आहे. त्या चौकटीला अनुबंध म्हणतात.
या बंदिस्तीमुळे ग्रंथाच्या रचनेत अस्ताव्यस्तपणा येत नाही व अभ्यास करणाऱ्याही त्या चौकटीच्या अनुरोधाने अभ्यास करता येतो.

अधिकारी - ज्याला डोळ्यासमोर ठेवून ग्रंथरचना केली जाते त्याला अधिकारी असे म्हणतात.

तुवा आशंका नाही घेतली। परंतु मज तुझी चिंता लागली।
का जे तुझी भ्रांति फिटली। नाहीच अद्यापी॥ ३.३८॥

प्रयोजन - दासबोधीचे समास्ती। निर्मूळ केले मीपणासी।
तया निरूपणेही वृत्तीसी। पालट दिसेना॥ १.२०॥

विषय - म्हणउन नाशिवंत तितुका मळ। तुवा त्यजावा अमंगळ।
तो मळिया तूच केवळ। आहेस बापा॥ २.८॥

संबंध - साधकाने ज्ञानरूपी आत्मज्ञान समजून घेऊन मोक्षात जायचे असते.

© www.madhaveeraghuveer.com

JANUARY TUESDAY 05

IMP.

2015 DEC

S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31		

पारमार्थिक पूल

समजले आणि वर्तले । तोचि भाग्यपुरुष भले ।
यावेगळे जे उरले । ते करंटे पुरुष ।।

भाग्यवान की करंटे ।

राष्ट्रावर संकट आले की लष्कराला पाचारण केले जाते कोणतीही Emergency आली तरी त्यांच्याकडे सामग्री असते. Stamina असतो. निर्णयशक्ती असते. नदी, नाला ओलांडताना ते चटकन पूल बांधू शकतात. प्रपंचातही संघर्ष येतो तेव्हा पटकन पूल बांधता यायला हवा.

कोणी आजारी / परदेशी आहे. कोणाचा मृत्यु झाला तरी पारमार्थिक विचारांचा पूल बांधून पलीकडे जाता येते.

"जो तो आपापले प्रारब्ध घेऊन जन्माला आला आहे. माझा संबंध केवळ माध्यमाचा आहे. आपल्यावर जी जबाबदारी आहे ती प्रेमाने, दक्षतेने, हसतमुखाने पार पाडायची. प्रत्येक घटना जशी घडायची तशी घडणारच. मी ती बदलू शकत नाही, अडवू शकत नाही.

ती व्यक्ती बरी झाली तरी ठीक आणि
बरी झाली नाही तरी ठीकच म्हणायचे.

कोणतीही अडचण मनात घोकत ठेवायची नाही. रवंथ करत बसायचे नाही. मात्र हे करताना रुक्षता, कोरडेपणा, येऊ द्यायचा नाही. तुटकपणा नको. कटकट वाटायला नको कर्तव्यकर्म चोख करायचं. माध्यमाचं तेवढंच काम असतं Electricity - Connection / Instruments मुळे घराघरात वीजेचा काम होतो पण त्याचा अभिमान Connectionने बाळगू नये. —— निमित्तमात्र भव सव्यसाचिन् !

निमित्ताचा ~~प्राणी~~ धनी । केला असे प्राणी ।
पो मी म्हणोनी । रडत गेला ।।

॥ श्री ॥

॥ श्रीराम समर्थ ॥

आत्माराम दासबोध । माझे स्वरूप स्वतःसिद्ध ।
असता न करावा खेद । भक्तजनीं ॥
नका करू खटपट । पहा माझा ग्रंथ नीट ।
जेणे सायुज्यतेची वाट । गवसेल की ॥

समर्थांच्या प्रस्थानत्रयीमध्ये (ग्रंथराज दासबोध, आत्माराम, मनोबोध) आत्मारामाला विशेष स्थान आहे. परंतु तरीही दासबोध आणि मनोबोधाप्रमाणे तो तितकासा लोकप्रिय नाही. कारण थोडे असे समर्थभक्त त्याचा सखोल अभ्यास करतात.

समर्थांची ग्रंथसंपदा अफाट आहे. दासबोध, मनोबोध याप्रमाणे असंख्य भजने, भारुडे, अभंग, सवाया, आरत्या, डफगाणी, उर्दू अष्टके, हिंदी कवने, एकवीस समासी दासबोध असे बरेच वाङ्मय उपलब्ध आहे (करुणाष्टके)

त्यापैकी आत्माराम ही महत्त्वाची रचना आहे. वास्तविक आत्माराम लघुशरीर आहे. म्हणजे लहानसा ग्रंथ आहे. केवळ १८३ ओव्या आहेत. परंतु इतक्या कमी ओव्यांमध्ये आत्मविद्या सुरसुटीत व सोप्या शब्दात सांगितली आहे, अगदी उपनिषदांच्या तोडीचा हा मौल्यवान अध्यात्म ग्रंथ आहे.

परमात्मस्वरूप किंवा सद्वस्तु ही अत्यंत गुह्य आहे. ती दोन प्रकारांनी जाणता येते. बुद्धीच्या माध्यमातून, ग्रंथांचा आधार घेऊन जाणणे आणि प्रत्यक्ष वस्तुचा साक्षात अनुभव घेणे.

बुद्धीने चिंतन करून आत्मवस्तु जाणून घेणे याला परोक्ष अनुभूती असे म्हणतात. मात्र संतांना आत्मवस्तुचा प्रत्यक्ष अनुभव असतो त्याला अपरोक्ष अनुभूति असे म्हणतात.

©www.madhaveeraghuveer.com

सुख पाहता जवापाडे। दुःख पर्वता एवढे॥

कृतज्ञता

माणसाचे जीवन हे दुःखाने भरलेले आहे. चिंता, भय, निराशा, असमाधान यांनी युक्त आहे. या सर्वांचे मूळ म्हणजे आत्मस्वरूपाचे अज्ञान आहे.

आत्मस्वरूप हे अगाध मानवीजीवनाचे अधिष्ठान आहे. एकदा का आत्मस्वरूपाचे ज्ञान झाले की सर्व चिंता दूर होतात. आपोआपच जीवन निर्भय, दुःखरहित व सार्थ बनते.

भ्रमामुळे आपण देहालाच मी समजतो. परंतु ते खरे नाही. देहाला 'मी' समजणे हेच अज्ञान आहे. देहाला मर्यादा आहेत. मी अमर्याद आहे.

देह सान्त आहे. मी अनंत आहे.

देहाला विकार आहे. मी अविकारी आहे.

देह नामरूपात्मक आहे. मी अनाम अरूप आहे.

आत्मवस्तु स्वतः पूर्ण, सुखरूप असून त्याला 'मी' शी जोडलेली आहे. पूर्ण अभिन्न आहे.

त्या आत्मवस्तुचे ज्ञान म्हणजे नक्की काय? आणि ते प्राप्त कसे करून घ्यावे हे थोडक्यात समजावून सांगण्यासाठी समर्थांनी आत्माराम लिहिला.

दासबोधातही हे गुह्य ज्ञान समर्थांनी शिष्यांना सांगितले आहे. परंतु त्याचबरोबर व्यावहारिक, भौतिक जगातील काही इतर गोष्टी सुध्दा सांगितल्या आहेत. मात्र 'आत्माराम' हा शुध्द ज्ञानाचा ग्रंथ आहे. आत्मानुभूति हेच त्याचे उद्दिष्ट आहे.

दासबोध सांगून झाल्यावर श्री समर्थांच्या ध्यानात एक गोष्ट आली की दासबोध वाचून, त्याची पारायणे करून किंवा अभ्यास करून सुध्दा शिष्य निःसंदेह झाला नाही. तो अजून भ्रमाच्या जंजाळात अडकला आहे. त्यामुळे शिष्याने कोणताही प्रश्न विचारलेला नसताना समर्थ

न मन हूँ न बुद्धि न चित अहंकार
न जिव्हा नयन नासिका कर्ण द्वार
न चलता न रुकता न कहता न सुनता
जगत् चेतना हूँ अनादि अनन्ता ||

आपण हूनच हा ग्रंथ सांगायला सुरुवात करतात. कोणाच्या मते हा ग्रंथ सर्वसामान्य शिष्यांना उद्देशून सांगितला आहे, तर कोणाच्या दृष्टीने उद्धवासाठी हा ग्रंथ लिहिला आहे. निमित्त कोणाचेही असो परंतु मानवजातीच्या कल्याणासाठी हा ग्रंथ अनमोल आहे हे निश्चित!

अर्जुनाला निमित्त करून भगवंतांनी जसे मानवजातीचे हित डोळ्यांसमोर ठेवून उपदेश केला तसाच हा उपदेश आहे. यात केवळ आणि केवळ श्रेयसाचा विचार आहे.

सर्वसाधारणपणे मनुष्य सुख बाह्य वस्तूंमध्ये शोधत असतो. परंतु साऱ्या वस्तु नाशिवंत असतात. अशा नश्वर गोष्टींमधून शाश्वत चिरंतन सुख कसे मिळणार? परंतु तरी सुध्दा विवेकहीन किंवा अज्ञानी माणसे नाशिवंत वस्तूंना कमालीचे महत्व देतात. ज्या ज्या दृश्य वस्तुंशी आपला संबंध येतो त्या सर्व इंद्रियगोचर आहेत. इंद्रिये मन बुध्दी यांच्या सहाय्याने त्या जाणता येतात. परंतु इंद्रिये मुळातच अपूर्ण आहेत. डोळे फक्त पाहतात. कान ऐकतात. नाक वास घेते. परंतु निर्णय घेत नाहीत.

ज्ञानेंद्रियांनी गोळा केलेल्या माहितीवर मन संकल्प-विकल्प करते. मन हे भेदांमध्ये वावरते. म्हणून दृश्याचे समग्र ज्ञान त्याला होत नाही. बुध्दी मनाच्या पुढे आहे. ती कार्यकारण भाव शोधून काढते.

पण ती स्वतः झोपमध्ये लीन होते. व जागेपणी उदय पावते. या बुध्दीच्या अस्त व उदय पाहणारा कोणीतरी आहे. तो साक्षी आहे. त्याला कोण जाणणार?

→ मनसस्तु परा बुद्धिः |

यत् स्वप्न जागर सुषुप्तिमवैति नित्यं |
तद् ब्रह्म निष्कलमहं न च भूतसङ्घः ||

मी माझे मावळो सर्व । तू तुझे उगवो आता ।

~~मी तू पण [illegible]~~

असा जो साक्षी आहे, त्याला दृश्याचे गुणधर्म लागू होत नाहीत. त्याला आकार नाही. साहजिकच लांबी, रुंदी, उंची, रंग, रूप, वय नाही. वजन नाही, मोजमाप नाही. तो येत नाही किंवा जात नाही. त्याला तोकडेपणा नाही, तसेच थिल्लरपणा नाही. तो बाल, तरुण, वृद्ध नाही. तो वाढत नाही, घटत नाही. बुद्धीने त्याला जाणायला गेले तर, केवळ 'मी आहे' एवढेच ज्ञान होते. आणि गंमत अशी की 'मी आहे' या ज्ञानाचा देखील तो साक्षी आहे.

जागृती, स्वप्न, सुषुप्ति या सर्व अवस्थांमध्ये तो असतोच असतो. 'मी नाही' असे कधी होत नाही. 'मी आहे' आणि 'मी नाही' या दोन्ही जाणीवांहून तो विलक्षण आहे.

तो कोण व कसा आहे, हे सांगण्यासाठी आत्माराम अवतरला.

ते आत्मस्वरूप म्हणजे सद्वस्तु होय. जे जे काही आपल्या अनुभवात शिरते त्याचे मूळ अधिष्ठान सद्वस्तु असते. म्हणून आत्मस्वरूप सर्व देश, काल, पदार्थ यांच्या अंतर्यामी राहून पुन्हा त्यांच्या पलीकडे वास करते.

माणसांमध्ये असणारा 'मी' 'तू' चा भेद त्याच्याठिकाणी नाही. त्यामुळे त्याच्याहून वेगळे राहून त्याला जाणता येत नाही. आणि जो जाणतो तो पुन्हा 'मी आत्मतत्त्व जाणले' हे सांगायला शिल्लक राहत नाही. जाणण्यामध्ये जाणणारा आणि जाणून घेण्याची वस्तु वेगळेपणाने असते तिथे द्वैत असते. ते मायेच्या प्रांत असते. ही त्रिपुटी आहे. मायेच्या क्षेत्राचा विस्तार फार मोठा आहे.

→ मी तू पणाची झाली बोळवण ।

© www.madhaveeraghuveer.com

निर्लेप, नित्य, निरंजन, निर्गुण व निःसंग अशा परमात्मस्वरूपामध्ये 'कोऽहम् बहुस्याम्' हे स्फुरण झाले. मी आहे, मी ब्रह्म आहे, सोऽहम्। या स्फुरणाच्या रूपाने माया प्रगट झाली. परमात्म्याचे हे स्फुरण मोठे सृजनशक्ति असते. त्यास दोन अभिन्न अंगे असतात.

ईश्वर - माया, गणेश - शारदा, शिव - शक्ति ईश्वराच्या ठिकाणी 'मी आहे' हे भान कधीच लोपत नाही. मी अहेच आहे, मी सर्वज्ञ आहे व मी पूर्ण आहे. म्हणजेच मी सच्चिदानंदस्वरूप आहे हे ईश्वरपणाचे प्रमुख लक्षण आहे.

ईश्वर आणि त्याची माया असे दिसायला जरी दोन दिसले तरी दोनपणाचा बाध लागू न देता एकपणाचा आनंद उपभोगतात. हाच खेळ विश्वाच्या प्रमाणावर खेळण्यासाठी 'मी एक आहे तो अनेक व्हावा' असा संकल्प ईश्वराने केला. हा खेळ उत्तमप्रकारे खेळता यावा म्हणून माया परमात्मस्वरूपातून अनंत आकार निर्माण करते.

शुद्ध स्फुरण जेव्हा आकाराकडे झुकू लागते तेव्हा सोऽहम चे भान मंदावले व देहोऽहम् चे भान धोडकले. स्वरूपाच्या भोवती आकाराच्या निमित्ताने जे नाशिवंत गोळा झाले तेच आपण आहोत असे वाटू लागले. त्यामुळेच आकारास येणे व आकार सोडणे म्हणजेच जन्म मृत्युचे चक्र मागे लागते.

अशी ही खेळ करणारी माया म्हणजे शक्ती आहे. तिचे रूपांतर होऊ शकते. जोपर्यंत जीवाला अहंकार असतो तोपर्यंत तो नाशिवंत आकारामध्ये गुंतून पडतो अशा गुंतलेल्या जीवाला माया स्वस्वरूपापासून दूर दूर नेते. पण जीवाने जर का

६ पान सोडून वाचावे.

© www.madhaveelaghuveer.com

म्हणे जाणता तो जनी मूर्ख पाहे
अतर्कासी तर्की असा कोण आहे।
जनी मीपणे पाहता पाहवेना
तया लक्षिता वेगळे राहवेना॥१५५॥श्रीराम॥

यस्यामतं तस्य मतं मतं यस्य न वेद सः।
अविज्ञातं विजानतां विज्ञातमविजानताम्॥
केनोपनिषद - द्वितीय खंड -3

श्री वरदानंद म्हणतात -
जो जाणतो, मी जाणले। त्यास काही नसे कळले।
चित्त ज्याचे मलीन झाले। जाणीवेच्या अहंतेने॥२३.७६.

मज ऐसे वाटते म्हणणे। गळून होते संशयाने।
दूर म्हणुनी पूर्णपणे। ब्रह्मज्ञान तेथ राही॥

अहंता दूरी करून। जो पूर्ण जाहला लीन।
ब्रह्मामध्ये त्याचे वचन। प्रगट होत विनयाने॥

स्थूल सूक्ष्माहून वेगळे। ब्रह्म कोठून मनासी कळे।
ब्रह्माचे ज्ञान चांगले। असणे शक्य ब्रह्मासीचे॥

असा ज्ञाता विनयी भक्त। तोच जाणी ब्रह्माप्रत।
अहंकारी अज्ञानात। बुडून राही सर्वथा॥

© www.madhaveeraghuveer.com

वेद त्रिकांडात्मक आहेत म्हणजेच वेदांनी मोक्षाप्रत जाण्याचे तीन प्रमुख उपाय सांगितले आहेत.

ज्ञान कर्म आणि उपासना

ज्ञानेश्वरांच्या तीन ग्रंथामध्ये असाच विचार आहे.

अमृतानुभव —	ज्ञानमार्ग	आत्माराम
हरिपाठ —	भक्तिमार्ग	मनोबोध
ज्ञानेश्वरी —	कर्ममार्ग	दासबोध

आत्मारामाचा प्रमुख वर्ण्य विषय ज्ञान हाच आहे आकाराने मनोबोधापेक्षाही लहान आहे.

हाही गुरुशिष्य संवादच आहे. या ग्रंथावर विशेषत: विवेकसिंधूचा प्रभाव आहे.

मंगलाचरण — गणेश, शारदा, सद्गुरु, श्रीराम, श्रोते सज्जन

ज्ञानेश्वरांचा जो 'भाव' बोली अरूपाचे रूप दावीन' मध्ये प्रगट होतो तोच 'भाव' माझी वचने परखूते' या समर्थ वचनामध्ये आहे.

इथे गुरु शिष्याकडे वेगळीच मागणी करतात-

जितुके कांही नासोन जाईल । जे अशाश्वत असेल ।
तुज समागमे न येईल । तितुकेच द्यावे मज ॥ ९.३२॥

© www.madhaveeragulveer.com

अहंकार विसर्जन करुन नाशिवंताला दूर सारले तर तेच माया त्या अनासक्त जीवाला आत्मस्वरूपा-पर्यंत घेऊन जाते. ही मायेची करामत आहे.

नाशिवंताला चिकटलेल्या जीवाला दृश्याची ऊर्मी देणारी, भुलवणारी मायाच असते आणि ज्याने नाशिवंत टाकले आहे अशा जीवाला ब्रह्मस्फूर्ति देणारी सुध्दा मायाच असते.

हा केवढा मोठा चमत्कार आहे.

आपण आज नाशिवंताच्या म्हणजेच अज्ञानाच्या क्षेत्रात आहोत. ज्ञानाच्या क्षेत्रात प्रवेश करण्यासाठी आत्मज्ञानी पुरुषाचे मार्गदर्शन घ्यावे लागते. अशा मार्गदर्शन करणाऱ्या सत्पुरुषाला सद्गुरु म्हणतात.

सूक्ष्म, अविनाशी, सर्वसाक्षी, अतीन्द्रिय अशी सद्वस्तु जाणण्यासाठी सद्गुरुवचनावर विश्वास हवा. आत्मस्वरूप हे खरे तर मिळवण्याची गोष्ट नाही. ते आपलेच स्वरूप असल्याने प्रथमपासून मिळालेलेच असते. ते आपल्यापाशी नाही हा भ्रम झालेला असतो. तो मायेचा किंवा अज्ञानाचा परिणाम आहे. आणि वृत्ती आत्माभिमुख होणे ही त्याची खूण आहे. आत्मस्वरूप स्वतःसिद्ध आहे. साधनाने साध्य करुन घेण्याची ती वस्तु नव्हे.

मायानिर्मित नाशिवंत सारे सोडले की अज्ञानाचे आवरण भंग पावते आणि आत्मवस्तुचा साक्षात्कार होतो. आत्मवस्तु जशी नित्यसिद्ध आहे तशी तदाकारपणे येणारी तिची अनुभूति देखील नित्यसिध्दच आहे. आत्मज्ञान कधी उत्पन्न होत नाही आणि कधी नाशही पावत नाही. अज्ञानामुळे ते केवळ झाकले जाते. सत्तारूपाने ते या विश्वात ओतप्रोत भरुन राहिले आहे. ते माझ्यामध्येही आहेच

गुरु अंजनेविण, ते आकळेना।

मी तोच आहे, या अनुभूतिस 'आत्मज्ञान' म्हणतात.

आद्य शंकराचार्य 'अपरोक्षानुभूति' या प्रकरण ग्रंथात म्हणतात - ब्रह्मास्य प्राप्ति: इति अपरोक्षानुभूति:

जो अनमोल असा खजिना आहे तो आपल्या जवळच आहे परंतु मायेमुळे भ्रमित झालेल्या अविवेकी जनांना तो सापडत नाही. सद्गुरूंनी डोळ्यात अंजन घातले की मग दिव्य दृष्टी प्राप्त होते आणि जमिनीच्या खाली असणाऱ्या धनाचा शोध लागतो. त्याचप्रमाणे आपल्यातच नित्य असणाऱ्या आत्मतत्त्वाची ओळख होते. आणि 'अहं ब्रह्मास्मि' ही अनुभूति येते.

आत्मस्वरूप शुद्ध, चिन्मात्र आहे. जीवाला त्याची कल्पना नसते तोवर मी कर्ता, मी भोक्ता असा अभिमान त्याला असतो. हाच संसार आहे.

कर्तेपणाच्या अभिमानामुळे परिच्छिन्नता येते. म्हणजेच विश्वापासून मी स्वत:ला वेगळा मानू लागतो. दृष्टी भेदयुक्त होते. हा भेद जेव्हा मावळतो; ही परिच्छिन्नता जेव्हा नाहीशी होते आणि जीव अनंतामध्ये विलीन होतो त्यालाच मोक्ष असे म्हणतात.

ईश्वर सर्व हृदयाचा अंतर्यामी आहे खरा, पण तो पूर्ण नि:संग आहे. ईश्वराची ईश्वरता हीच आहे.

जीवन्मुक्त असाच विमुक्त असतो. त्याचे जीवन बाहेरून परोपकारी व्यवहाराने नटलेले असते तर आतून अतिशय शांत असते. सर्व पापांपासून, हेवपणापासून, संघर्षापासून, संकोचितपणापासून पूर्ण मुक्त असते. मानवता व देवत्व यांचा मनोहर मिलाफ त्याच्या जीवनामध्ये सहजपणे व विनासायास दिसून येतो. त्याला सर्वत्र आत्मदृष्टी असते. सर्वत्र सदैव ब्रह्माचेच दर्शन घडत असते.

भेद हेच अज्ञान। अभेद हेच ज्ञान।

अहंकार विमूढात्मा कर्ताहमिति मन्यते

© www.madhaveeraghuveer.com

सर्वत्रास्ते सदास्ते किं बहु गिरा
त्वय्यास्ते मय्यास्ते च

आत्माराम ही एका ब्रह्मज्ञानी पुरुषाची अपौरुषेय वाणी आहे. आत्माराम हा केवळ पारायणाचा ग्रंथ नाही. किंवा एकदा वाचून सोडून देण्याचा ग्रंथ नाही. साधकाने शुध्द आत्मजिज्ञासेने त्याचा सूक्ष्म अभ्यास करायला हवा. प्रथम नामस्मरणाने वृत्ति गोळा करव्यात. मन हृदयात मुकुलित करावे. जणू काही हृदयात मनाची घडी घालावी.

मन एकाग्र करून आत्मारामाची एक ओवी वाचावी आणि श्री समर्थांना जो अर्थ अभिप्रेत आहे, त्याच्याशी समरस होण्याचा अभ्यास करावा. अशा तरल अवस्थेत जो अर्थ उमगेल त्यावर सतत धारणा करावी. अशी सतत धारणा साधली तर तो आत्मस्वरूपाला सन्मुख होईल यात संशय नाही.

आत्माराम हा ५ समासी आहे.

१. त्यागनिरूपण – ३९ ओव्या

२. मायानिरूपण – ४३ ओव्या

३. ब्रह्मनिरूपण – ३६ ओव्या

४. साधननिरूपण – ३७ ओव्या

५. स्वानुभव निरूपण – २८ ओव्या

१८३

त्याग मायेचा --- माया कशी? --- मायेचे अधिष्ठान ब्रह्म --- ब्रह्मानुभव प्राप्तिसाठी साधन --- साधनोत्तर आलेले अनुभव

© www.madhaveeradhiveer.com

|| आत्माराम ||

आत्मा शब्द निर्गुणवाचक तर राम हा सगुणवाचक आहे. सगुण - निर्गुण दोन्हीही या ग्रंथाच्या माध्यमातून आपल्यासमोर ठेवले आहे. राम हा वेदांतवेद्य आहे. वेदांतशास्त्राच्या अभ्यासाशिवाय खरा राम समजणे शक्य नाही. त्यासाठी अनेक गोष्टींच्या अरण्यातून प्रवास करायचा आहे. काही गोष्टी बाजूला सारायच्या आहेत.

लहानपणी ज्या गोष्टी शोभतात त्या मोठेपणी शोभत नाहीत. तसेच परमार्थात प्रवेश करतानाच्या गोष्टी काही वाटचाल झाल्यानंतर शोभत नाहीत. त्यासाठी 'नित्य नवा दिस जागृतीचा' असायला हवा वेदांतशास्त्राच्या अभ्यासानेच परमार्थाची खरी समज येते.

रामरक्षा - वेदांतवेद्य राम । सुंदरकांड - वेदांतवेद्यो राम ।

नुसते समजूनही चालणार नाही - पारमार्थिक पूल.

समजले आणि वर्तले । तेचि भाग्यपुरुष भले ।

प्रपंचात अडचणी आल्या तरी पारमार्थिक पूल तयार हवा. जो तो आपले प्रारब्ध घेऊन जन्माला येतो. आपला संबंध केवळ 'माध्यम' स्वरूपाचा आहे. अलीकडे घोटाळत बसायचे नाही किंवा प्रवाहाबरोबर वाहवत ही जायचे नाही. पलीकडे गेल्याशिवाय प्रवास (पुढचा) होणार नाही. प्रयत्न तर करायचे पण ते प्रेमाने! रूक्षता, कोरडेपणा, तुटकपणा नको. हसतमुखाने, कर्तव्यबुद्धीने जबाबदारी पार पाडायची. जसा प्रसंग येईल तसा पारमार्थिक (विचारांचा) पूल झटपट बांधायचा. आपण माध्यम आहोत ही जाणीव ठेवायची. ईश्वरच ईश्वराचे काम पूर्ण करतो मी केवळ Connection आहे.

सामान्य मनुष्याला कृती करायला आवडते विचार करायला नाही. कोट्यवधी कर्मे करूनही 'वस्तुसिद्धी' (मी आत्माराम आहे असा अनुभव) मिळत नाही. नामस्मरणाचा हेतू काय?

आत्मारामाचा आणि माझा जो मूळ संबंध होता त्याचे मला विस्मरण झाले म्हणून त्याचे सातत्याने स्मरण करायला हवे. जर विस्मरण झाले नाही तर नामस्मरणाची तशी गरजच नाही.

©www.mauliveeraghuveer.com

॥ श्री ॥

विश्वाच्या निर्मितीपूर्वी केवळ सद्रूप परमात्म-स्वरूपच होते. स्थल, काल, द्रव्य यापैकी कशाचाही मागमूस तिथे नव्हता. केवळ तो अखंड, अद्वय, अरूप परमात्मा आहे एवढेच त्याच्याबद्दल सांगता येईल.

निर्मितीपूर्वी तो होता तसाच या विश्वाचा प्रलय झाल्यानंतरही केवळ सत् शिल्लक राहते. त्याचा कधीही अभाव असत नाही. ते असतेच असते.

मराठीमध्ये असणे आणि होणे अशी २ क्रियापदे आहेत. संस्कृतमध्ये अस् आणि भू अशी ,, ,,

असणे हे स्वरूप अस्तित्व दाखवते तर होणे यावरून बदल, विकार, उत्पत्ति यांचा बोध होतो. हे सारे दृश्य विश्व (भू-भव) झालेले आहे. म्हणजे विश्वाला उत्पत्ति आहे परंतु परमात्मा झालेला नाही. तो होताच आहे आणि पुढेही असणार आहे.

सतत बदलणाऱ्या नामरूपात्मक विश्वाला भवसागर म्हणतात.

अस् (सत्) - Being आणि भू (भव) - Becoming

परब्रह्म → मूळमाया → गुणमाया → पंचमहाभूते — जीवसृष्टी

तात्विक ग्रंथ - आत्माराम | ईश्वर - व्यवहार परमार्थ

विचार कशाचा करावा? ... स्थिर करणार वैचारिक प्रक्रिया

समजावून सांगणार

५ मार्च २०१६

॥ श्री ॥

(उद्धवगीता)

- त्याग निरूपण -

ज्यास लटिका आळ आला। जो मायागौरीपासूनि जाला।
जालाचि नाही त्या अरूपाला। रूप कैचें? ॥ ६ ॥

आपण परमात्मवस्तूवर खोटा आरोप करतो. तो आरोप मायारूपी आदिशक्तीमुळे निर्माण होतो. खरे म्हणजे परमात्मा झालाच नाही. म्हणून रूपाचा संबंध नसलेल्या परमात्मवस्तूला रूप असणे शक्य नाही.

परमात्मस्वरूपाला होणे माहीत नाही. तो असतोच. होणे मध्ये पूर्वी नव्हता आणि आता आहे असा भाव असतो. परंतु परमात्मा काही झालेला नाही. आणि जिथे होणे नसते तिथे रूपही नसते.

मानवी कल्पना 'होण्या'भोवती फिरत असते. कुणाला मुलगा 'झाला'. प्रमोशन 'झाले'. मुख्यमंत्री 'झाले'. दुःख झाले. बंगला 'झाला'. मेट्रो सिटी 'झाले'.

परंतु जिथे होणे नसते तिथे मानवी कल्पना/विचार प्रवेश करू शकत नाही. आणि त्यामुळेच परमात्मस्वरूपाच्या ठिकाणी विचार आणि कल्पना लटक्या पडतात. आणि म्हणूनच त्या परमात्म्याचे वर्णन करताना असीम, अनंत, अमूर्त, अचिन्त्य असे नकारात्मक वर्णन करावे लागते परंतु वर्णन जरी नकारात्मक असले तरी परमात्मा काही शून्य नाही. उलट तो सर्वत्र भरून राहिला आहे म्हणूनच हे विश्व आहे. आणि या सन्मात्र स्वरूपालाच पाश्चात्य तत्त्वचिंतक Reality किंवा The Absolute म्हणतात.

असा हा परमात्मा जड नाही, चेतन आहे. सांत नाही अनंत आहे. असे हे सत् जेव्हा विश्वाला व्यापून राहते तेव्हा त्याला 'सत्ता' म्हणतात. आणि सत्ता शक्ती संपन्न असते. परमात्म शक्तीपाशी अशा अनेक सत्ता आहेत. त्यापैकीच एक महान शक्ती अशी आहे की जी अरूप परमात्म्याला अनेक रूपे देण्याचा देखावा निर्माण करते.

समजले आणि वर्तले। तेचि भाग्य पुरुष झाले। येरां यावेगळे जे उरले। ते करंटे पुरुष ॥
प्रचीत पाहेल ते शहाणे ॥

021-345 • WEEK 04

JANUARY THURSDAY 21

2015 DEC

S M T W T F S S M T W T F S S M T W T F S S M T W T F S S M T W T F S
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

य: पश्यति स पश्यति ॥

त्यामुळे तो जसा नाही तसा भासायला लागतो. अमूर्त, असीम अनंत परमात्मा मूर्त, सीमित, सांत बनल्याचा भास होतो. या शक्तीलाच माया म्हणतात. तिच्या करामतीमुळे हा सन्मात्र परमात्मा अनंत रूपांच्या वेषांनी प्रगट झाल्यासारखा दिसतो.

वास्तविक एकदा त्याला रूप नाही म्हटले म्हणजे दृश्य आकार, विकार, भेद, सीमितपणा नसणारच. परंतु त्याच्या ठिकाणी जे नाही ते माया त्याला चिकटवते. त्याच्यावर रूपाचा खोटा आरोप करते.

परंतु 'खोटा' शब्द वापरला की गुन्हा/रूक्षपणा वाटतो म्हणून इथे, या ओवीत खोटा शब्द न वापरता त्याच्याच समानार्थी परंतु लडिवाळ शब्द समर्थ वापरतात. तो म्हणजे लटिका। कारण माया हे जे काही करत आहे त्यात तिची लीला आहे. तिचे हे कर्तृत्व असामान्य आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

जेथे स्तवनाच्या विचारा । न घडे निर्विकारी विकारा
परी तयास नमस्कारा । भावबळे माझा ॥२॥

परमात्मस्वरूप तर निर्विकार आहे. ते अखंड अक्षय आहे. त्याचे स्तवन करायचे झाले तर 'दोनपणा'/द्वैत हवे. म्हणजेच विकार उत्पन्न झाल्याशिवाय स्तवन करताच येणार नाही. पण असे असले तरी तो आहेच या खात्रीने मी त्याला नमस्कार करतो.

एकीकडे निर्गुण निर्विकारी परमात्मा आहे तर दुसरीकडे सगुण साकार सविकारी असा शरीरधारी भक्त आहे. त्याला साक्षात प्रत्यय आला तरी वाणीने त्याचे वर्णन करता येत नाही, त्याचे स्तवन / पूजन करता येत नाही. परंतु परमात्मा आहेच असा माझा दृढ भाव आहे, श्रद्धा आहे. त्या जोरावर मी नमस्कार करतो आहे, असे समर्थ आदराने सांगतात.

आणि हे सांगणे सुद्धा आमच्यासारख्या सामान्य जनांसाठी आहे. वस्तुतः समर्थ स्वतः ब्रह्मज्ञानी पुरुष आहेत. ते द्वंद्वातीत आहे. त्यांनी परमात्मस्वरूपाची अनुभूती घेतली आहे. परंतु सामान्यांसाठी ते मानवतेच्या पातळीवर उतरतात. माणसांना शोभेल, समजेल, पचनी पडेल अशी भाषा वापरतात. म्हणून हे जे वेगळेपण / दोनपणा आहे ते केवळ निवेदनापुरते आहे हे ध्यान ठेवायचे.

JANUARY
SATURDAY 23

स्तवन म्हणजे स्तुती! ज्याला रंग रूप आकार नाही त्याची स्तुती तरी कशी करणार? सगुणाचीच स्तुती करता येते, ज्याला रूप आहे त्याचे स्तवन करता येते. अरूपाचे स्तवन करता येत नाही

(कोऽहं असे स्फुरण होताच रावणाला आले.
मिथिला झाले.

केवळ सर्वनाम वापरले आहे - ज्यास / जो / त्या / त्यासी / ज्याचेनि / जे / जिये / जे ते /

④ वाग्देवी शारदा - तिचिया, ज्याचेनि
सद्गुरूंचे / ईश्वराचे शक्यतो नाम घेऊ नये.
पदवीचा उच्चार करावा - आचार्य, समर्थ, आप्पा, नाना
स्वामी, गुरुदेव, ठाकूरजी

मुनी जेव्हा ध्यानावस्थेमध्ये ईश्वराशी तदाकार व्हायचे त्या वेळी त्यांना अखंडार्थधी / दिव्य अर्थगर्भ प्रज्ञा किंवा ऋतंभरा प्रज्ञा - त्यातून अनंताचा बोध झाला.

24 SUNDAY

जयाचेनि वेदशास्त्रे पुराणे। जयाचेनि नाना निरूपणे।
जयाचेनि स्वसुखा लाधणे। शब्दी निःशब्द॥३॥

त्या परमात्मवस्तुच्या प्रेरणेने वेदशास्त्र, पुराणे आत्मज्ञान सांगतात. त्या सन्मात्र वस्तुच्या स्फुरणातूनच सारे आत्मवर्णन चालते. त्याच्या कृपेनेच आत्मानंद मिळतो. शब्दांच्या पलीकडे असणारा त्याचा अनुभव शब्दामध्ये घालावा लागतो. आणि तो घालण्यास यत्न लागतो.

परमात्मा अरूप आणि निर्विकार असून सुध्दा त्याच्या ठिकाणी नामरूपांनी भरलेले जग दिसते. जे नाही ते भासणे यासाठी मिथ्या शब्द वापरतात. आणि परमात्मस्वरूपाकडून जगाकडे पाहिले तर ते मिथ्या भासते परंतु मानवी जीवनाच्या दृष्टीकोनातून जगाकडे पहात असताना ते मिथ्या आहे हे सर्वार्थाने पटत नाही. काही अंशी तरी त्याला खरेपण असावे असे वाटते, कारण या जगातच समर्थांसारखे थोर पुरुष जन्माला आले, वावरले, त्यांना ब्रह्मदर्शन झाले, त्यांनी 'आत्माराम' सांगितला आणि आपण त्याचा अभ्यास करतो तोही याच जगात!

म्हणजे परमात्मा अरूप आणि निर्विकार असला तरी आपल्याला तो जाणून घ्यायचा आहे तो या दृश्य जगाच्या आधारानेच जाणून घ्यायचा आहे. आणि या जगाला केवळ परमात्म्याचाच आधार आहे हेही खात्रीने जाणतो. तोच एक या जगाचे अधिष्ठान आहे यावर आमची श्रध्दा आहे. परंतु गंमत अशी आहे, जगाचा अनुभव घेताना अनुभव घेणारा वेगळा व जग वेगळे असल्याने द्वैताचा कारभार असतो. मात्र परमात्म स्वरूपाचा अनुभव घेताना 'मी' वेगळेपणाने उरतच नाही.

आणि म्हणूनच दृश्यरूपाने दिसणाऱ्या जगाच्या अधिष्ठानाचे (परमात्म्याचे) ज्ञान होईपर्यंत जग पूर्ण खरे वाटते. मात्र ईश्वराचे ज्ञान झाल्यानंतर प्रत्येक वस्तू, पदार्थ, घटनेमध्ये त्याचाच प्रत्यय येतो. तो सर्वज्ञ, सर्वसाक्षी, सर्वव्यापी आहे यात संशय उरत नाही.

असा हा ज्ञानस्वरूप ईश्वर ज्ञानाचा प्रेरक आहे. त्यानेच वेद प्रगट केले. ऋषींना ध्यानाच्या तरल अवस्थेमध्ये एक अर्थगर्भ प्रज्ञा लाभली. ते ईश्वराशी तदाकार झाले. त्यातून त्यांना अनंताचा बोध झाला. आणि तो बोध वाणीमध्ये साकार झाला. त्यालाच वेद किंवा श्रुती म्हणतात. आपल्या वाणीला क्रमाक्रमाने परावाणीमध्ये लीन केले तर वेदमंत्राचा साक्षात्कार घडू शकतो. जितक्या सहजपणे मनुष्य श्वास घेतो तितक्या सहजपणे वेद प्रगट होतात.

हा अनंताचा बोध अनुमानाच्या/युक्तिवादाच्या चौकटीत बसवला की <u>शास्त्र</u> आकाराला येते. श्रुतींचा भावार्थ शास्त्रे व्यवस्थितपणे मांडतात. तोच भावार्थ <u>पुराणे</u> रंजकतेने सांगतात.

बाह्य ज्ञान मानवी संकल्पातून किंवा मीपणाच्या प्रयत्नातून उदय पावणे शक्य असते परंतु हृदयस्थ ईश्वराचे ज्ञान त्याच्या प्रेरणेशिवाय केवळ अशक्य आहे. जीव अल्पशक्ती आहे आणि अविद्येचा जोर फार मोठा आहे. त्यामुळे अविद्येच्या उलट जाण्यासाठी ईश्वराचीच मदत लागते. आत्मानंद हा देहातीत आहे. तिथे इंद्रियांची कक्षा संपते आणि मौनावते.

हे जरी खरे असले तरी संत निःशब्दाला शब्दाचा साज चढवून आपल्याला समजावतात.

 प्रवाहाविरुद्ध पोहण्यासाठी अधिक कष्ट पडतात.

©www.madhaveeraghuveer.com

जे शब्दास आकळेना। जे शब्देविण सहसा कळेना।
कळले ऐसेही घडेना। ज्ञिये स्वरूपी ॥ना॥

ते स्वरूप वाणीने आकलन होत नाही. पण त्याची कल्पना येण्यास शब्दाहून अन्य साधन नाही. शिवाय ते स्वरूप अनंत असल्याने ते कळले असेही म्हणता येत नाही. कळणे आणि न कळणे हा सांत मनाचा स्वभाव / धर्म आहे.

आत्मज्ञान किंवा आत्मानंद देहातीत असतो अतींद्रिय असतो. म्हणूनच ईश्वराचे ज्ञान किंवा आनंद त्याचे स्वरूप शब्दांच्या, विचारांच्या, कल्पनेच्या कक्षेत येत नाही. हे कितीही खरे असले तरी स्वस्वरूपाच्या अनुभव निवेदन करण्यासाठी शब्दाहून निराळे साधन नाही. मानवी मनाला स्थळकाळाच्या मर्यादा आहेत. म्हणून शब्दांच्या माध्यमातून अनंताला गवसणी घालण्याचा कितीही प्रयत्न केला तरी "ईश्वर मला कळला" असे कोणीही म्हणू शकत नाही

म्हणे जाणता तो जनीं मूर्ख पाहे।
अतर्क्यासी तर्की असा कोण आहे॥

© www.madhaveeraghuveer.com

[illegible] → [illegible]

S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			

JANUARY THURSDAY 28

[illegible]

[illegible] ...

8 [illegible]

[illegible]

9 [illegible]

[illegible]

10 [illegible]

[illegible]

11

[illegible]

12 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]

(1) [illegible]

2 [illegible]

3 (2) [illegible]

[illegible]

4 (3) [illegible]

(4) [illegible]

5 [illegible]

6 [illegible]

[illegible] હતી.

© www.machhaveeraghuveer.com

ऐसे सदा सर्वत्र संचले । जे तर्की न वचे अनुमानले ।
ते जयेचेनि प्राप्त झाले । आपरूप आपणासी ॥ ५ ॥

वस्तुत: सद्वस्तु सर्व ठिकाणी निरंतर पसरलेली आहे. पण तर्काच्या सहाय्याने ती हाती लागणे शक्य नसते. शारदेच्या कृपेने आपले खरे स्वरूप प्राप्त होते (जीव) मी या जगातील एक व्यक्ती आहे. माझ्या आत 'जीव' असला पाहिजे. मला जे जे अनुभव येतात — जागेपण, स्वप्न, गाढ झोप, बाल्य, तारुण्य, म्हातारपण, यश-अपयश, सुख-दु:ख — त्यांना मी वेगळेपणाने पाहतो. मी तसाच राहतो. मला कायम अस्तित्व आहे. मी नाही असे कधी होत नाही हे माझे सद्रूप आहे. हा मी चेतन आहे. हे माझे चिद्रूप आहे.

जगाचे अधिष्ठान असणारा 'ईश्वर' आणि देहाचे अधिष्ठान असणारा 'मी' एकच आहे. 'तत्त्वमसि'

मनुष्य सांत आहे तसा त्याच्या शक्ती सांत आहेत. आणि ईश्वर जर अनंत असेल तर त्याला जाणायला अनंत शक्ती हव्यात. शारदा ही अशी अनंत ज्ञानशक्ती आहे. तिच्या कृपेनेच स्वस्वरूप व ईशस्वरूप आकलन होते.

© www.madhuveeraghuveer.com

उजेडी राहिले उजेड होऊन। निवृत्ती सोपान मुक्ताबाई।

त्याग करायचा आहे, तो ब्रह्माच्या प्राप्तिसाठी करायचा आहे. ब्रह्म म्हणा किंवा आत्मा म्हणा, तेच शुद्ध, निर्मळ ज्ञान आहे. तेच सर्वत्र व्यापून आहे. त्याच्याशिवाय दुसरे काहीही नाही.

आपण एरवी ज्याला ज्ञान समजतो ते भेसळीचे ज्ञान आहे. कशाचे ज्ञान? कुणाला ज्ञान? कशाने? किती ज्ञान? या चारही प्रश्नांची उत्तरे द्यावी लागत नाहीत. तरीसुध्दा जे ज्ञान आहे त्याला शुद्ध ज्ञान म्हणतात. यात ज्ञाता नाही व ज्ञेयही नाही. याच ज्ञानाला आत्मा/ब्रह्म म्हणतात. असे ज्ञान सर्वांच्या शरीरामध्ये शरीरभर व्यापून आहे.

या उपाधिमाजी गुप्त। चैतन्य असे सर्वगत।

परमार्थाला दोन मोठे शाप आहेत - सकामता व मूढता या दोन गोष्टी जोवर आहेत तोवर परमार्थात यश नाही.

ज्ञान दोन प्रकारचे आहे - १. असणारे - ज्ञानप्रकाश आणि होणारे ज्ञान - वृत्तिज्ञान। आपण वृत्तिज्ञानामागे वाहवत जातो पण वृत्तिज्ञान जिथून होते त्याचा अंदाज आपल्याला येत नाही.

31 SUNDAY

© www.madhavvachuve.com

नमन तिचीया निजपदा। माया वागदेवी शारदा। जियेचेनि प्रवर्तती संवादा। संत महानुभाव हा॥

वाणीची देवता जी शारदा, तिच्या चरणी माझा नमस्कार असो. साक्षात्कारी पुरुष केवळ शारदेच्या प्रेरणेने आत्मस्वरूप, ईश्वर स्वरूप आणि परमात्म स्वरूप यांच्याबद्दल निवेदन करणाऱ्या संवादास प्रवृत्त होतात.

अध्यात्ममार्गात मायाशक्तीला विविध नावे त्या ब्रह्मज्ञानी पुरुषांनी दिली आहेत. तीच शारदा आहे ती वागदेवी, ज्ञानशक्ती, सत्रावी जीवनकला सद्गुरुकृपा, सद्विद्या, जाणीव, स्फूर्ति, निर्मळा, गौरी सावित्री असा तिचा उल्लेख आढळतो. केनोपनिषदात तिला हैमवती उमा म्हटले आहे.

परमात्म्याची ही अंगभूत महाशक्ती त्याच्या सारखीच अनंत, असीम, अमूर्त, चिन्मय आहे

महामाया - अरूप परमात्मस्वरूपाला अनंत रूपे देणारी--

महालक्ष्मी - विश्वामध्ये असीम ऐश्वर्य उधळणारी.

महासरस्वती - ज्ञानमय रचना घडवणारी.

महाकाली - निर्मितीबरोबरच प्रचंड संहार घडवून आणणारी.

जगातील सर्व वस्तू शक्तीयुक्त आहेत.

पृथ्वी - धारणाशक्ती, पाणी - विलयनशक्ती

अग्नी - दाहकशक्ती, वायु - चलनशक्ती.

आकाश - व्यापनशक्ती मन - संकल्पशक्ती

बुध्दी - विचारशक्ती श्रद्धा - आत्मशक्ती.

एवढ्या शक्ती जर विश्वात असतील तर स्वतः ईश्वर किती शक्तिसंपन्न असला पाहिजे.

कारण शक्तिरहित ईश्वर हे असे शक्तिसहित बनूनी भरलेले विश्व निर्माण करू शकणार नाही.

विश्वाचा निर्मीता, भर्ता, पालनकर्ता, अधिष्ठाता आणि संहारकर्ता ईश्वर हा शक्ति संपन्न आहे. आणि या सर्व शक्ती त्याच्याकडे सहजसिद्ध आहेत.
परमात्म्यामध्ये सृजनाचे स्फुरण झाले आणि तो ईश्वर झाला. (शब्द ब्रह्म) तेव्हा त्याच्यामध्ये अनेक शक्ति उदय पावल्या त्यापैकी चित्शक्ती ही सर्वश्रेष्ठ (सम्राज्ञी) आहे. त्या चित्शक्तीला इच्छाशक्तीचे स्वरूप आले त्याला मूळ संकल्प म्हणतात. मूळ संकल्पनाला दोन अंगे असतात.

सन्मात्र अंग - ज्ञानशक्ती — आनंदांग - क्रियाशक्ती

शिव - मंगलकारी, सर्वज्ञ — शक्ती - महामाया, वाग्देवी, शारदा

या विश्वाला ईश्वर शिवपणाने म्हणजे ज्ञानरूपाने संविद्‌रूपाने व्यापून आहे. तसाच तो शक्तिपणाने म्हणजे सर्वकर्तेपणाने व्यापून आहे.
विश्वव्यवस्था तो योग्य रीतीने सांभाळतो.
विश्वनिर्माण प्रक्रियेचा मूळ संकल्प आहे तो ओंकार स्वरूप आहे त्यालाच शब्दब्रह्म म्हणतात.
या शब्दब्रह्माचे मुकुलित स्वरूप — चार वाणी.
परावाणी - वाग्देवी - कुंडलिनीच्या रूपाने वास करते.
ती जागी झाली की माणसामध्ये स्वयंभू ज्ञान प्रगट होते.
संतांचे संवाद म्हणजे या दिव्य स्फूर्तीचे शब्दरूप आकार आहेत. मडक्यामध्ये मातीचे तादात्म्य तसेच ईश्वरामध्ये शक्ती अभिन्नपणाने वास करते. शक्ती ही ईश्वराहून वेगळी नाही. शक्ती म्हणजे सगुणरूप ईश्वरच होय.

© www.madhaveeraghuveer.com

पाच घरे- १. देह
२. चार भिंतींचे घर
३. ज्या जगात हे घर आहे ते जग
४. विश्व
५. परम धाम
यद्गत्वा न निवर्तन्ते ।

आता वंदीन सद्गुरुस्वामी । जेथे राहिले तोचि मी ।
8 आणि निवारिली निजधामी । पायही जेणे ॥

9 सद्गुरु हे माझे मालक आहेत. त्यांना मी आता वंदन करतो. ते स्वस्वरूपी राहतात.
10 माझेही स्वरूप तेच आहे. त्या स्वरूपाच्या ठिकाणी सर्व पंचभौतिक विश्व बाजूला सारले जाते.
11 ज्या (अविद्येच्या) प्रांतात (जीव) वावरत असतो तिथे दृश्याचे, स्थूलाचे, पंचभूतांचे साम्राज्य चालते.
12 आणि (स्वस्वरूप) साक्षात्काराचा प्रांत तर (विद्येचा) आहे. तिथे अदृश्य अतींद्रियाचे, सूक्ष्माचे, चिन्मयाचे
1 साम्राज्य चालते. जीवाची शक्ती इथे तोकडी पडते. जीव आपल्या सामर्थ्याने अविद्येला बाजूला
2 सारू शकत नाही. स्थूलाच्या ओढीकडून सूक्ष्माकडे नेणे हे सोपे काम नाही. त्यासाठी साक्षात्कारी
3 सत्पुरुष सद्गुरूंच्या स्वरूपात लाभावे लागतात आणि म्हणूनच जीवाला ईश्वरदर्शनाची खरी इच्छा निर्माण
4 झाल्याशिवाय संत भेटत नाहीत.

(शरणागति) ✡

सद्गुरु ज्या मार्गाने नेतील त्या मार्गाने
5 जाणे म्हणजे शरणागति! अशा शरणागत शिष्याला सद्गुरु हे खरोखर आपले स्वामी वाटतात. त्यामुळे
6 त्याला स्वरूपसाक्षात्कार घडतो. सद्गुरु आणि सत्‌शिष्य दोघेही परमानंदामध्ये विलीन होतात.

आत्मानंद ही खरी तर सहजस्थिति आहे. ते आपले मूळचे निवासस्थान आहे. आत्मविस्मृतीमुळे आपण स्वानंदापासून खाली घसरतो. म्हणजे (खाली) पंचमहाभूतांनी भरलेले विश्व जवळचे वाटू लागले. आणि वर म्हणजे पंचमहाभूतांचा संबंध नसलेले अतींद्रिय, आनंदमय विश्व!

वो दुनिया मेरे बाबुलका घर
ये दुनिया ससुराल!

~~माझे माहेर पंढरी~~

ज्या दृश्य विश्वामध्ये आपण भरकटत असतो ते काही आपले खरे निवासस्थान नाही. आणि कितीही फिरलो तरी स्वतःच्या मूळ घराकडे गेल्याशिवाय जीवाला चैन पडत नाही.

सद्गुरु, आपल्याला आत्मस्मृति देऊन आपल्याला स्वानंदरूपी स्वगृही पोहोचवतात.

कृष्ण माझी माता। कृष्ण माझा पिता।
बहीण बंधु चुलता। कृष्ण माझा॥

जालोंड्या विठोबापाशी - माळीण - फुले, गजरे
साखरे महाराज घोड्यावरून आले.--
वाट वेळ झाला आणि जायचं की दूर आहे
तिच्या मुखातून जणू परमेश्वरच बोलला.

देवप्राप्तीच्या स्थितीपर्यंत पोहोचण्यासाठी आपण तर अजून काहीच वाटचाल केली नाही

करीच काही त्वरा तोवरी जरा मरण ते दूर।
जरा न नजरानजर जाहली तो च चालले नूर॥

तरी झडझडोनि वहिला निघा। इये भक्तिचिये वाटे लागा।
जिया पावसी अव्यंगा। निजधाम माझे। -- माऊली -

© www.madhaveeraghuveer.com

तया निजपदाकडे । आनंदे वृत्ति धावडे ।
पद साधलिया नंदे तद्रूप होऊनिया ॥८॥

आपल्या मूळ स्थानाकडे मन आनंदाने धावते. आणि त्या स्थानी पोचल्यावर त्याच्याशी तदाकार होऊनच राहते.

ज्ञानाचे २ प्रकार — १. वस्तुज्ञान २. आत्मज्ञान
वस्तुज्ञान हे द्वैतयुक्त असते. ज्ञाता व ज्ञेय- भिन्न
आत्मज्ञान — अद्वैत — ज्ञाता ज्ञेयाहून भिन्न रहात नाही
हेच शुद्ध ज्ञान आहे.

सद्गुरूंच्या मार्गदर्शनाखाली साधन केल्यावर मन शुद्ध बनते. अशुद्ध मनाला भौतिक गोष्टींची आवड असते. ती आवड आतून नाहीशी होणे हे मन शुद्ध झाल्याचे चिन्ह आहे. अशा शुद्ध मनाला अतींद्रियामध्ये संचार करण्याचे सामर्थ्य येते. आणि त्याचा आत्मस्वरूपाशी संपर्क साधला की ते तदाकारच होऊन राहते.

मायिक पदार्थांचा त्याग करून श्रीगुरूंनी दिलेल्या साधनाने ब्रह्म अनुभव घ्यावा ही प्रक्रिया आत्मारामामध्ये आहे.

©www.maulaveeraghuveer.com

चाले हे शरीर कोणाचिये सत्ते।
कोण बोलवीते हरिवीण॥

S M T W T F S S M T W T F S S M T W T F S S M T W T F S S M T W T F S
31 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

॥८३॥

निजानन्दनिर्भरा मुनीची, वृत्ती साक्ष दे अनुनि।
जरी उपनिषत्कली रंगली, हाऽऽऊ हाऽऽऊ म्हणुनि॥

ब्रह्मानंद प्राप्ति - आनंद अनिवार - आंतरिक स्थिती --
ब्रह्मभूत झालेल्या ज्ञानी व्यक्तीला अविद्येमुळे येणारे भय उरत नाही. आनंदसागरातील ऊर्मी सतत उचंबळत असतात.--- योगरतो वा भोगरतो वा आनंदाची कारंजी उचंबळतात.

*

ओवी ६ शरणागती — जीवनाची सर्व जबाबदारी सद्गुरुंवर सोपवणे म्हणजे शरणागती! त्यांना शरण गेल्याने ते आपल्याजवळ येतात. शरणागती म्हणजे असहाय्यता नव्हे तर ईशशक्तीशी पूर्ण जागृतीत स्वखुशीने केलेले सहकार्य! हेच सहकार्य मग तादात्म्यात परिवर्तित होते आणि सद्गुरु आपल्या सर्व कार्याची धुरा वाहू लागतात.

भिऊ नकोस, मी तुझ्या पाठीशी आहे.

मात्र आपल्या अस्तित्वाची सर्व दारे उघडून ठेवायची. अशा प्रामाणिकपणे शरण जाणाऱ्याच्या जीवनात ईश्वरी खुणा उमटतात. भगवंताने दिलेले सर्व काही तो विनातक्रार, विरोध न करता, हट्ट न धरता, अटी न घालता हसतमुखाने स्वीकारतो.

यदृच्छेवीण हालत नाही वृक्षाचेही पान।
07 SUNDAY उगाच का वाहसी मानवा वाउगाच अभिमान॥

© www.madhaveeraghuweer.com

स्वामी कृपेचा लोट आला। मन सरोवरी सामावला। पूर्ण जालिया उचंबळला। अनुभव उद्‌गार ॥१॥

आनंद

श्री सद्‌गुरुकृपेचा लोंढा आला. माझे अंतःकरणरूपी तळे किंवा सरोवर भरू लागले. ते पूर्ण भरले. पण जेव्हा तळे भरून वाहू लागले तेव्हा तो अनुभव उद्‌गाररूपाने बाहेर पडला.

ईश्वरी अनुसंधानाचा अभ्यास करत असताना साधक स्वतःच्या प्रयत्नाने ध्यानावस्थेपर्यंत पोहोचू शकतो. ध्यानासाठी जीव प्रयत्न करतो परंतु जीवाच्या काही मर्यादा असतात. जीवाचा यत्न जेव्हा कमी पडतो तेव्हा तो सद्‌गुरुंना शरण जातो. आणि ईश्वराची / सद्‌गुरुंची कृपा अवतरली की ध्यान जमू लागते. पुढची पायरी म्हणजे अधिक सूक्ष्म, स्थिर तन्मय आणि आनंदरूप अवस्था तो अनुभवतो हाच स्वामीकृपेचा लोंढा समजावा. युरोपियन संतांच्या मते ध्यानाचे दोन भेद आहेत. १ कमावलेले ध्यान २. कृपेने आलेले ध्यान.

जसजसे ध्यान परिपक्व होऊ लागते, तसतसा जीव स्वस्वरूपाशी तद्रूप होऊ लागतो. पुढे मग तद्रूपता आणखी वाढली की त्याचे चित्तकोश (हृदयकोश) आनंदाने भरू लागते. नंतर हृदयकोश देखील कमी पडू लागेल इतकी स्वानंदामध्ये वाढ होते. तो मावेनासा होतो; आणि अशी अवस्था आली की आपोआपच स्वानंदाचे वर्णन करणारे उद्‌गार मुखातून बाहेर पडतात.

आत्माराम हे देखील परमानंदाने भरून वाहणाऱ्या अंतःकरणाचे स्वानुभव-निवेदन आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

माझे सद्गुरुकृपेचे बळ । मनामाजी साठवले तुंबळ ।
तेणे बळे स्वानंदजळ । हेलावू लागे ॥ ९० ॥

माझ्या अंतर्यामी माझ्या सद्गुरुकृपेचे सामर्थ्य तुडुंब भरलेले आहे. त्या कृपेच्या सामर्थ्याने परमानंदास उधाण आले. तो आनंद उचंबळतो आहे.

सद्गुरूंची कृपा होऊन ध्यानाचे पर्यवसान समाधीत होते तेव्हा स्वानंदाचा आवेग अनावर होतो. ही अगतिकता आनंददायी असते. त्यातून आनंदानुभवाचे उद्गार सहज बाहेर पडतात. पण स्वानंदाचा आवेश इथेच संपत नाही. क्रमाक्रमाने सद्गुरुकृपेचा अंमल इतका वाढत जातो की 'मी' मुळी उरतच नाही. ती कृपा अंतर्याम पूर्णपणे व्यापते. आतमध्ये सतत आनंद उचंबळत राहतो. एका परमानंदाशिवाय दुसरे काही प्रत्ययालाच येत नाही. ब्रह्मानंद म्हणतात तो हाच!

हे जग म्हणजे व्यक्त झालेला परमेश्वर आहे तर परमेश्वर म्हणजे अव्यक्त रूपातील जगच आहे.

विश्रांतीला देखील जिथे विश्राम घ्यावासा वाटतो असे हे योग्यांचे निजधाम आहे.

एकं सत् विप्रा बहुधा वदन्ति।

© www.madhaveeraghuveer.com

श्रीराम वंदना —

आता नमस्कारीन राम। जो योगियांचे निजधाम।
विश्रांती पावे विश्राम। जये ठायी॥१॥

आता मी श्रीरामरुपी ईश्वराला नमस्कार करतो. योगमार्गाने जाणाऱ्या योग्यांना राम म्हणजे हृदयस्थ ईश्वर निवासस्थान असतो. श्रीरामाच्या म्हणजेच हृदयस्थ ईश्वराच्या ठिकाणी योग्याची शेवटची अवस्था (समाधी) लय पावते.

हे विश्व जरी विविधतेने नटलेले दिसत असले तरी याच्या मुळाशी एकच तत्त्व आहे. ते एकमेव अविकारी, अमूर्त अनंत चैतन्य आहे. हे विश्व म्हणजे परमात्म्याची लीला आहे. त्याचा निर्हेतुक असा रमणीय आविष्कार आहे.

ज्ञानाकडून पाहिले तर विश्व आणि ईश्वर ही परमात्म्याचीच मूर्त व अमूर्त रुपे आहेत आणि भक्तीच्या दृष्टीने पाहिले तर श्रीरामाची ती सगुण आणि निर्गुण रुपे आहेत.

योगमार्गाला उपनिषद् काळापासून फार महत्त्व आहे. तसेच योगशास्त्रामध्ये ईश्वराला महत्त्व आहे.

योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः हे योगाचे प्रमुख ध्येय असले तरी ते ईश्वराला शरण जाण्याने साधते.

पापपुण्य, अस्मिता, अविद्या, रागद्वेष इ० पासून ईश्वर दूर असतो परंतु ज्ञानशक्ति, क्रियाशक्ति, इच्छाशक्ति, सर्वज्ञता या गुणांनी तो युक्त असतो.

असा कालातीत असणारा ईश्वर योग्यांच्या हृदयात आपलेपणाने वास करतो आणि त्यांच्या साधनात येणाऱ्या विघ्नांचे निवारण करुन योग्याला समाधिमध्ये निमग्न करतो.

© www.madhaveeraghuveer.com

जो नावरूपा वेगळा। जो ये मायेहून निराळा। जेथे जाणिवेची कळा। सर्वथा न चले ॥१२॥

श्रीराम नामरूपांच्या गुणधर्माहून भिन्न आहे. मायेपासून तो अलिप्त आहे. माणसामधील जाणण्याची शक्ती त्याच्या ठिकाणी मुळीच चालत नाही.

प्रत्येक वस्तूला नाम आणि रूप अशी २ अंगे असतात

रूप ⟶ बाह्यांग, जड असते. स्थूल काळाच्या मर्यादेत

नाम ⟶ अंतरंग सूक्ष्म आहे. काळाच्या आधीन नसते

या नामरूपांनी बनलेले विश्व म्हणजेच अपरा प्रकृति!

आणि अनंत व निर्गुण परमात्मस्वरूपाला सांत व सगुण बनवणारी त्याची विलक्षण शक्ती म्हणजे माया! गीतेत हिलाच परा प्रकृति म्हटले आहे.

प्रत्येक माणसामध्ये जाणण्याची शक्ती (ज्ञशक्ती) असतेच, परंतु माणूस मर्यादित ∴ शक्ती मर्यादित. त्यामुळे आपल्या सांत शक्तीने, माणसाला अनंत स्वरूपाला गवसणी घालता येत नाही.

© www.madhaveeraghuveer.com

जेथे आंधळ्याला तर्क। जेथे पांगुळला विवेक।
जेथे शब्दाचे कौतुक। केवी घडे ॥ ९३॥

श्रीरामाच्या ठिकाणी अनुमानाने केलेला युक्तिवाद चुकतो. विवेकाची गति खुंटते. म्हणून शब्दाने त्याचे वर्णन करता येत नाही.

तर्क करणे हा मानवी बुद्धीचा धर्म आहे. मात्र बुध्दी प्रत्यक्षानुसारी आहे. इंद्रिये जी माहिती पुरवतात त्यावरुन बुध्दी अनुमान करते. Inference. या अनुमानाच्या जोरावरच अनेक पंडितांनी अफाट ज्ञान मिळवले. परंतु परब्रह्म (इथे श्रीराम) अतींद्रिय स्वरुप असल्यामुळे बुध्दीला निर्णय घेता येत नाही.

कारण विवेकाच्या बळावर जी आत्मा व अनात्मा यांचे वर्गीकरण करु शकते. परंतु श्रीराम तर आतबाहेर चिद्रूपच असल्यामुळे तिथे अनात्मा नाहीच त्यामुळे विवेक काही कार्य करु शकत नाही.

श्रीरामांच्या स्वरुपामध्ये विवेक व अनुमानाला प्रवेशच नाही. त्यामुळे शब्दांचा खेळ तिथे चालत नाही.

तर्कोऽप्रतिष्ठः श्रुतयो विभिन्नाः
नैको ऋषी यस्य वचः प्रमाणम्।

महाजनो येन गताः स पन्थाः॥

A = B आणि B = C ∴ A = C।
इथे जोडी नाही. बरोबरी नाही, समानता नाही
तुझी न जोडी। तुज कोण मोडी।

©www.madhavaeeraghuveer.com

S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S
31					1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

योगी, तापसी, साधनी - आपापल्या परीने प्रयत्न---
स्तू - वृत्तितरंग - जुनी आठवण - मालकी हक्क, भीती, आसक्ती, संशय बळावतात.

साधन चतुष्टय - विवेक, वैराग्य, षट्संपत्ति, मुमुक्षा

<u>विवेक</u> - आत्मा-अनात्मा, नित्य-अनित्य यातील भेद जाणून योग्य निवडण्याची क्षमता।

<u>वैराग्य</u> - भौतिक गोष्टींचे वैयर्थ समजले की त्या सहजच दूर सारल्या जातात व त्यांचे क्लेश जाणवत नाहीत.

<u>षट्संपत्ति</u> - शम, दम, उपरति, समाधान, तितिक्षा व श्रध्दा ही मानसिक मूल्ये आहेत आत्मविकासाची ओढ असणाऱ्या निकोप मनाच्या स्वतःने जोपासायला हवीत.

<u>मुमुक्षा</u> - मोक्ष प्राप्त करून घेण्याची जाज्वल्य तळमळ। आत्मज्ञानप्राप्तिसाठी सुटकेची इच्छा तीव्र हवी. तुरुंगातून सुटण्यासाठी सगळी साधने अनुकूल असली तरी मुळात मुक्त होण्याची इच्छाच नसेल तर सर्व व्यर्थ आहे.

पोपटाच्या पिंजऱ्याचे दार उघडे असले तरी तो बाहेर जाणारच नाही.

ज्याची त्याला प्यार कोठडी।
कोठडीतले सर्व सवंगडी।
हातकडी की अवजड बेडी।
प्रिय हो ज्याची त्याला॥

१४ मार्च २०१६
तुकाराम बीज

ज्यालागी योगी उदास। वनवासी फिरती तापस।
नाना साधनी सायास। ज्याकारणे करिती॥३७॥

परमात्मस्वरूप श्रीरामाचे दर्शन व्हावे यासाठी लोक विरक्तपणे राहतात, त्यासाठी एकांत मिळावा म्हणून तपस्वी लोक एकांतवास पत्करतात. त्याच्यासाठी साधनी लोक नाना प्रकारचे, नाना साधनांचे कष्ट करतात.

मनुष्य सतत बाह्य जगामध्ये सुख शोधायला धडपडत असतो. या पंचभौतिक दृश्य जगातून सुख मिळेल अशी अपेक्षा करत असतो. त्यामुळे पुन्हा पुन्हा वस्तू गोळा करण्यात, त्या जपण्यात, त्याचे आयुष्य खर्च होते. मन सर्वदा त्या वस्तूंना चिकटलेले असते. आणि त्यातून वस्तूसंबंधी वृत्ति निर्माण होतात. – अहंकार, भीती, संशय, ममता इ.

आणि योगामध्ये तर वृत्तिंचा निरोध करायचा असतो. आणि त्यामुळेच या वस्तुविषयी वैराग्य निर्माण झाल्याशिवाय हा निरोध साधत नाही. त्यासाठी साधन चतुष्टयामध्ये वैराग्याला फार महत्त्व आहे.

या बाह्य व अंतरवृत्तिंमुळे चित्ताची व्यग्रता वाढते. ही व्यग्रता एकाग्रतेला बाधा आणते. त्यासाठी एकांतवास / अरण्यवास अनुभवण्यासाठी तपस्वी लोक वनात जातात. श्री समर्थ देखील कधी लोकांत तर कधी एकांत या अवस्थेत असत.

श्रीरामाचे दर्शन करून देणारी अनेक साधने आहेत. ती कष्टदायक असली, तरी ज्या साधकांना स्वस्वरूपाचा ध्यास लागला आहे असे साधक ही साधने मनापासून करतात.

© www.madhaveeraghuveer.com

ऐसा सर्वात्मा श्रीराम। सगुण निर्गुण पूर्णकाम।
उपमाच नाही निरोपम। रूप जयाचे॥९५॥

असा श्रीराम सर्वांचा अंतरात्मा आहे. तो जसा अमूर्त तसा मूर्तही आहे. तो सर्वांगानी पूर्ण आहे. या दृश्य विश्वातील कोणतीही वस्तू त्यासारखी नाही. म्हणून त्याला कसलीही उपमा देता येत नाही.

अनुभवाच्या दृष्टीने संत तीन अवस्था मानतात

अज्ञान - मी देह ही भावना ठळकपणे असते. त्यामुळे इंद्रियगोचर दृश्य सारे खरे वाटते. यातच जागृती, स्वप्न, सुषुप्ती या अवस्था असतात.

ज्ञान / तुरीया - मी आत्मा आहे ही भावना असते. त्यामुळे अतींद्रिय स्वरूप (परब्रह्म-श्रीराम) खरे वाटते आणि सर्व दृश्य मिथ्या वाटते. तुर्येमध्ये आत्मा व अनात्मा या दोन्हींचे भान असते. अर्थातच आत्म्याचे सत्यपणाने तर विश्वाचे मिथ्यापणाने असते.

तुर्यातीत - इथे ज्ञान व विज्ञान दोन्ही परमात्म्यात जिरून जाते. या अवस्थेमध्ये सगुण / निर्गुण ही दोन्ही परमात्म्याचीच रूपे आहेत, याचे भान असते.

सगुण - मूर्त, निर्गुण - अमूर्त, अतींद्रिय!

कोणतीही वासना त्याला स्पर्श करू शकत नाही.

इतर साधुसंतांच्या बाबतीत त्यांचे आराध्यदैवत आणि सद्गुरू हे निराळे असतात. मात्र श्री समर्थांच्या बाबतीत उपास्यदैवतही श्रीराम आणि सद्गुरूही श्रीरामच आहेत.

मानव समाजात ब्रह्मदर्शनाची परंपरा टिकावी म्हणून ईश्वर मूर्त मानवरूप धारण करतो. त्या रूपाला सद्गुरू म्हणतात. ईश्वराच्या अध्यात्मशक्तीचे वैभव प्रगट करणारे ~~[illegible]~~ दृश्य यंत्र म्हणजेच सद्गुरू होय.

©www.madhaveeraghuveer.com

श्री सद्गुरु ईश्वराशी तादात्म्य पावलेले असल्याने ते अतिमानव असतात. परंतु अज्ञानी जनांचे कल्याण साधणे हे व्रत घेतल्यामुळे ते मानव्याने भरलेले पूर्ण मानव असतात.

जीवांना स्वानंदोन्मुख करून ईश्वराचे सान्निध्य अनुभवास आणून देणे हे सद्गुरूंचे प्रधान कार्य आहे. श्रीगुरु म्हणजे साकार ईश्वर! हे सर्व खरे असले तरी प्रत्यक्ष ईश्वर आपला ईश्वरपणा नसताच कायम ठेवून सद्गुरु (=स्वयं) होतो त्यांचे पारमार्थिक ऐश्वर्य काही औरच आहे.

सर्वसामान्य लोक मूर्त व दृश्य जगात वावरत असतात. आणि श्रीराम तर अतींद्रिय, अमूर्त आहेत. तेव्हा त्यांची कल्पना येण्यासाठी उपमा व दृष्टांत वापरावे लागतात. परंतु या सर्व गोष्टींना आपापल्या मर्यादा आहेत. परंतु या श्रीरामापर्यंत भाषा, दृष्टांत, कल्पना पोहोचू शकत नाही. ज्याला त्याचा साक्षात अनुभव येतो त्यालाही ते शब्दांनी व्यक्त करता येत नाही.

शेवटी 'असे नाही, तसे नाही' सांगून ते निरुपम आहे एवढेच सांगता येते. एकमेवाद्वितीय!

एक आहे असे म्हणणे देखील त्या परमात्मतत्त्वाला कमीपणा आणणारे आहे परंतु ते शून्य नाही वा दोनही नाही हे स्पष्ट करण्यासाठी त्याला एकमेवाद्वितीय असे म्हणावे लागते. पत्नीची ओळख करून देताना --- 'ही माझी एक पत्नी' असे म्हणून चालेल का? One of them - असे म्हणणे हा त्याचा अपमान आहे.

संत श्रोत्यांना वंदन ------

आता वंदीन संत सज्जन श्रोते। जे कृपाळू भावाचे भोक्ते।
माझी वचने प्राकृते। सांगेन तयापाशी ॥१६॥

अर्थाचे रसिक आणि दयावंत असे संत व सज्जन श्रोते, त्यांना मी आता वंदन करतो. माझे साधे मराठी बोलणे मी त्यांच्यापुढे मांडतो.

आध्यात्मिक ग्रंथ आणि व्यावहारिक ग्रंथ यामध्ये मुळातच फरक आहे. व्यावहारिक/लौकिक ग्रंथामध्ये लेखकाकडे व्यक्ती या दृष्टीकोनातून फारसे पाहिले जात नाही तर त्याने केलेली विषयाची मांडणी व विषयविस्तार पाहिला जातो. त्यात लेखकाची व्यक्तिगत शुचिता, चारित्र्य फारसे विचारात घेतले जात नाही. मात्र आध्यात्मिक ग्रंथात ग्रंथकर्त्याचे प्रतिबिंबच पडलेले असते. त्यामुळे ग्रंथकाराची आध्यात्मिक योग्यता, अधिकार कितपत आहे हे संत/सज्जन प्रामुख्याने पाहतात. ग्रंथकाराचा स्वस्वरूपानुभव त्यामध्ये स्पष्टपणे दिसत असल्याने तिथे भाषेला फारसे महत्त्व नसते.

इथे समर्थांनी मराठी भाषा (पराकृत-प्राकृत) माध्यम म्हणून वापरली आहे. स्वतः थोर संत असणारे समर्थ विनयशीलतेने संत-सज्जनांना वंदन करत आहेत.

देववाणीचा वृथाभिमान बाळगू नये.

वामन पंडित - ब्रह्मराक्षस - शुकासारिखे पूर्ण वैराग्य -- हा श्लोक त्यांनी मराठीत रचला.

अनेक ग्रंथांवर समश्लोकी आहे.

© www.madraveeraghuveer.com

तयांचे वर्णावें स्वरूप। तरी ते स्वरूपाचेंही बाप
जे वेदांसि सांगवेना रूप। ते जयांचेनि प्रगटे॥७०॥

ते संत कसे आहेत हे सांगणे सोपे नाही. कारण ते आत्मस्वरूपाहून देखील थोर आहेत. श्रुतीला आत्मस्वरूपाचे वर्णन करता येईना. ते वर्णनाच्या अतीत असणारे आत्मस्वरूप संत प्रत्ययाला आणून देतात.

अदृश्य आत्मस्वरूप सर्वस्वी अतींद्रिय आहे. भाषा तिथे पोहोचू शकत नाही. त्यामुळे श्रुती देखील त्याचे वर्णन 'नेति नेति' म्हणून करतात. ते स्वरूप भाषेच्या कक्षेत येत नाही.

हे सर्व अगदी खरं असले तरी संतांचे सामर्थ्य काही अफाटच आहे. इथे संतांना आत्मस्वरूपाचे बाप म्हटले आहे. त्यांच्या जीवनातून हे आत्मस्वरूप जरी अतींद्रिय असले तरी दृश्य जगात प्रत्ययाला येते.

© www.madhavaelachhuveer.com

२४ जून २०१७

विषय – प्रवेश -----

आता शिष्या सावधान। ऐक सांगतो गुह्यज्ञान।
जेणे पुरे समाधान। अंगी बाणे ॥ ९८ ॥

आता मी गूढ असे आत्मज्ञान तुला सांगतो. शिष्या, ते तू एकाग्रचित्ताने ऐक. त्या ज्ञानाने तुझ्या अंगी समाधान स्थिरावेल.

आत्म्याची अनुभूति आत्म्याचे ज्ञान करून देते. आत्मा जसा अतींद्रिय तसे त्याचे ज्ञानही अतींद्रिय आहे. ते इंद्रियगोचर नसते. ते दिसत नाही, गूढ असते, लपलेले असते. सर्वसामान्यांना त्याचे आकलन होत नाही. परंतु अतींद्रिय दृष्टी ज्यांना लाभली आहे अशा संतांना मात्र या क्षेत्रात संचार करता येतो आणि असे त्यांना प्राप्त झालेले ज्ञान ते साधकांपर्यंत पोहोचवण्याचा प्रयत्न करतात. परंतु ते ग्रहण करण्यासाठी आपले चित्त एकाग्र असायला हवे. एकाग्र मनाने आत्मज्ञान ग्रहण करून ते अंतःकरणामध्ये स्थिर झाले की विलक्षण समाधान लाभते. पूर्ण समाधान ही अध्यात्म मार्गातील शेवटची अवस्था आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

तुवा आशंका नाही घेतली। परंतु मज तुझी चिंता लागली।
का जे तुझी भ्रांति फिटली। नाहीच अद्यापि॥१८॥

तुला काही शंका आली आहे असे नाही. पण मलाच तुझी काळजी लागली आहे. तुझा भ्रम अजून नाहीसा झाला नाही हेच त्याचे कारण आहे.

भ्रम म्हणजे मिथ्या ज्ञान. हा अज्ञानाचा परिणाम असतो. ज्ञानी संतांना शिष्याची ही अवस्था बघवत नाही. म्हणून ते आपणहून शिष्याची ही भ्रांति घालवण्याचा प्रयत्न करतात. अज्ञानात स्वस्थपणे जगणाऱ्या माणसांविषयी चिंता वाटते.

बुडते हे जन देखवेना डोळा।
म्हणुनि कळवळा येतो मनी॥

याच श्लोकामध्ये 'आत्माराम' ग्रंथाचा अधिकारी कोण आहे याचा उलगडा होतो. जुना २१ समासी दासबोध सांगितल्यावर सुद्धा अजून जर का शिष्याचा अहंकार गेला नसेल तर समर्थ त्याला पुन्हा समजावून सांगत आहेत. थोडक्यात ज्याचे कर्म व उपासना व्यवस्थित आहे, परंतु अजून अहंकार गेलेला नाही असा शिष्य या ग्रंथाचा अधिकारी आहे. त्याच्यासाठी हा 'आत्माराम' सांगण्याचा खटाटोप आहे. अहंकार हा अत्यंत सूक्ष्म आहे. श्रीमंतीचा, रूपाचा, विद्येचा, कीर्तिचा अहंकार असू शकतो. अहंकार गेला, गेला असे वाटत असताना तो एकदम उफाळून वर येऊ शकतो. सात्विकतेचाही अहंकार असतो. एवढेच काय तर मला अहंकार नाही हाही अहंकार फार घातक आहे. मी ज्ञानी, मी साधक, मी जीवनमुक्त या अहंकाराच्या निरनिराळ्या छटा आहेत.

© www.madhaveeraghuveer.com

जिथे थोडाही अहंकार शिल्लक आहे. तिथे आत्मज्ञान होणे शक्य नाही.

जेव्हा एखादा साधक - मी मुक्त आहे - असे म्हणतो तेव्हा त्यामध्ये बध्दता ही गृहीतच आहे. म्हणूनच तिथे द्वैत आहे. तसेच मोक्ष हे द्वैत आहे. जिथे बध्दतेचाही विचार नाही आणि मोक्षाचाही विचार नाही, ती सहजावस्था आहे. तीच आदर्श अवस्था असते. ती सर्वोच्च अवस्था आहे.

उत्तमा सहजावस्था । मध्यमा ध्यानधारणा ।
तृतीया प्रतिमा पूजा । तीर्थयात्रा अधम ती ।।

परमार्थामध्ये क्रमविकासाला महत्व आहे. प्रत्येक गोष्टीचा क्रमाने विकास होणे आवश्यक आहे. परमार्थामध्ये क्रमाने या तिन्हीतून हळूहळू पुढे जाता यायला हवे. पुढची अवस्था गाठली की मागची अवस्था गळून पडली पाहिजे. फुलाचे फळ होताना फुलाने गळून पडायला हवे.

मूल्य आणि मर्यादा - प्रत्येक गोष्टीला एका ठराविक हद्दीपर्यंत मूल्य आहे. त्यापलीकडे गेल्यावर ते मूल्य संपून जाते. आणि तसे ते जायलाही हवे नाहीतर पुढची प्रगती होणार नाही. लहानपणी पाढे, परवचा पाठ असणे आवश्यकच आहे. परंतु मेडिकलच्या विद्यार्थ्याने अशी घोकंपट्टी करणे योग्य नाही.

मूल्य व मर्यादाची चांगली जाणिव असेल आणि पुढे जाण्याची तळमळ असेल तरच हा प्रवास सहजावस्थेपर्यंत होतो.

©www.madhaveeradhuveer.com

२६ जून २०१६

दासबोधीचे समासी। निर्मूळ केले मीपणासी।
त्या निरूपणेही वृत्तीसी। पालट दिसेना ॥२०॥

दासबोधाच्या समासामध्ये मीपणाचा समूळ उच्छेद केला आहे. त्या विवेचनाने देखील तुझ्या वृत्तीमध्ये काही बदल झालेला दिसत नाही.

येथे जुन्या २१ समासी दासबोधातील १३ व्या समासाचा संदर्भ दिला आहे. सांतपणा, परिच्छिन्नपणा किंवा देहबुद्धी या अर्थाने इथे मीपणा हा शब्द वापरला आहे. चैतन्याचे खरे स्वरूप असीम, अनंत, अमूर्त आहे. परंतु जीवाला आत्मविस्मृति झाल्यामुळे तो सीमित, सांत व मर्त बनतो. या मीपणामुळे हवेनकोपणाचे जे मनाला तरंग अंतःकरणात उठतात, त्यांना वृत्ति म्हटले जाते. मीपणा हा अविद्येतून निर्माण होतो. मीपणातून वासना उदय पावते. हा मीपणा क्षीण झाला की वासनेमध्ये पालट होतो. मीपणा संपूर्णपणे गेला आणि वृत्तिची निवृत्ति झाली की आत्मदर्शन घडते. मात्र मीपणा हा सूक्ष्म, तशीच वृत्तिही सूक्ष्म असते आणि सूक्ष्मात पालट होणे हे परमार्थाचे प्रधान लक्षण आहे.

अखंडानुसंधानपाठ मनन, चिंतन, निदिध्यासन हवे.

वेदशास्त्रे आणि पुराणे। महावाक्याची विवरणे।
तनुचतुष्टय निर्शने। कैसी ते ऐकावी॥

S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29					

8

9 विद्वानांना बहुश्रुत म्हणतात
ग्रंथाचे वाचन हेही श्रवणच समजावे.

10

11 शब्द साम्राज्य - आकाशवाणी, चित्रवाणी, सिनेमा,
रेडिओ, नाटक, वर्तमानपत्रे, मासिके, ग्रंथ,

12 ग्रंथालये, शाळा, कॉलेजचे वर्ग, व्याख्यान - प्रवचन

1 कीर्तन, सभा, संमेलने
श्रवणाने संशय फिटतात.

2

3

4

5

6

© www.madhaveeraghnil... .com

म्हणोनि न पुसतां सांगणें । पडलें शिष्या तुजकारणें । आतां तरी सोय धरणें । श्रवण मननाची ॥ २१ ॥

म्हणून शिष्या, तुझ्या कल्याणासाठी तू काहीही न विचारता तुला सांगण्याचा प्रसंग आला. आता तरी तू श्रवण व मनन यांचा आश्रय कर.

प्रपंचात काय किंवा परमार्थात काय, कोणी विचारल्याशिवाय काही सांगू नये. असा सामान्यतः दंडक आहे. परमार्थात तर तो कसोशीने पाळला जातो. शिष्याने विचारले तरच गुरुने सांगावे. परंतु इथे समर्थांनी हा नियम देखील मोडला आहे. शिष्याच्या कल्याणाची तळमळ असल्यामुळे त्याला जिज्ञासा नसताना देखील ते ज्ञानदानासाठी सिद्ध आहेत.

श्री समर्थांचा भर विवेकशक्तीवर आहे. माणसाची बुद्धी ही सत्याची पक्षपाती असते. आणि आत्मज्ञान हेच अंतिम सत्य असल्याने संत नेहमीच त्याविषयी सांगत असतात. या सत्याचे सतत श्रवण केले तर त्यातून आपोआपच मनन घडते. त्यातून निदिध्यास निर्माण होतो. आणि आत्मदर्शन घडते. यासाठी समर्थ श्रवणमननाचा आग्रह धरतात.

श्रवण ही पहिली पायरी आहे

~~Heart~~ - Hear - ear

तीन बाहुल्या - कानांतून ऐका बाहेर

© www.madhaveeraghuveer.com

आणि श्रवण केल्याने कधी कधी गोंधळ उडतो.

श्रुति - श्रवण

स्मृति - स्मरणशक्ती (अनुकरण)

© www.madhaveeraghuveer.com

पावसाची वाट पहाता पहाता चातकपक्षी मंजोयला
पायांत पडला तरी देखील तोंड उघडत नाही
- प्रबोधन

2016 APR

M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	

WEEK 11 • 071-295

11 MARCH FRIDAY

चातकपक्षी वरीचा वरी । चंचु पसरून थेंबुटा धरी ।
जीवन सकळही अव्हेरी । भूमंडळीचे ॥ १-२२ ॥

चातकपक्षी पृथ्वीवरील सारे पाणी बाजूला सारुन टाकतो. आणि पावसाचा लहानसा थेंबदेखील चोच पसरुन वरच्यावर तोंडामध्ये घेतो.

ज्ञानाने माणसाचा अंतरंग विकास घडून येतो. आणि ज्ञान शब्दाद्वारा कानातून आत मनात शिरते. श्रवण जर लक्षपूर्वक झाले तर त्याचा मनावर आणि बुद्धीवर खोल परिणाम होतो. आणि नेमकी हीच गोष्ट समर्थ इथे या दृष्टांताद्वारे स्पष्ट करतात.

अध्यात्मात सद्गुरूकडून जे श्रवण करायचे ते तन्मयतेने, उत्कटतेने कसे करावे हे समजते. चातक पक्षी कितीही तहानलेला असला तरी तो जमिनीवरचे पाणी पीत नाही. केवळ वरून पडणारे पावसाचे थेंब वरच्यावर चोचीत घेतो. त्यासाठी तो एकाग्रतेने पावसाची वाट पाहत असतो. शिष्याने देखील असेच सद्गुरुमुखातून बाहेर पडणारे वचन एकचित्ताने श्रवण करावे.

चातक पक्षी खरा आहे की कविकल्पना याविषयी विद्वानांमध्ये मतभेद असतील कदाचित. परंतु त्यातील सार लक्षात घ्यावे. त्यातील एकाग्रता तळमळ विचारात घ्यावी. आणि दुसरा मुद्दा असा की चातक पक्षी जसा पृथ्वीवरील इतर पाण्याचा करिता । विचार करत नाही तसेच साधकाने सुद्धा विचार पृथ्वीवर चालणाऱ्या इतर व्यवहारात स्वतःला अडकवून घेऊ नये. जोपर्यंत कौटुंबिक, व्यक्तिगत, सामाजिक इ० विचार मनात

2016

अनन्यता - Loyalty

2016 FEB

S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29					

MARCH
SATURDAY **12**

येतात तोवर अध्यात्मश्रवण योग्य पद्धतीने होणार नाही.

8

9

10

11

12

1

2

3

4

5

6

SUNDAY

2016

© www.madhaveeraghuveer.com

असेल. तोवर साधना करणे कठीण आहे. आणि खरोखरच साधकाचे जर परमार्थ हेच ध्येय असेल तर अनावश्यक गोष्टींचा विचार करूच नये. त्याचे चिंतन तर कधीच करू नये. कारण अशा वायफळ चिंतनाने ज्याचे चिंतन व्हायला हवे त्याचे चिंतन होत नाही. आणि उगीचच शीण मात्र होतो, चित्त क्षुब्ध होते. आणि त्यातून शांति मोडून पडते.

आणि उगीच काळजी करून काहीच पदरात पडत नाही. काळजी हा कर्तव्याचा भाग कधीही नसतो. मन जितके शांत, प्रसन्न असेल तितका परमार्थाचा अभ्यास व साधना चांगली होते. नामाला, ध्यानाला अधिक वेळ मिळतो. अनावश्यक चर्चा, गप्पा यातून साध्य तर काहीच होत नाही.

वेळ हा विषय आणखी महत्वाचा आहे. एक शरीराचा वेळ आणि एक मनाचा वेळ. मी एखादे काम करत असताना, प्रवास करताना जो वेळ द्यावा लागतो तो शरीराचा वेळ असतो. परंतु अशा वेळी त्या मुदतीत मन काय करते? काही कामे करत असताना मनाची फारशी गरज नसते. अशा वेळी तो वेळ मनाला उपलब्ध असतो. हा वेळ परमार्थासाठी द्यावा. म्हणजे परमार्थाला वेळच मिळत नाही ही तक्रार दूर होईल. वेळेचे नियोजन जर व्यवस्थित केले तर वेदांत चिंतनही घडू शकते.

प्रपंच उपाधि हा सोडला। संसारत्याग न करिता।
जनामध्ये सार्थकता। विचारेचि होय॥

सगळा प्रपंच नीट करूनदेखील आत्मानात्मविचार करता आला तर या जीवनाचे सार्थक आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

२८ जून २०१८

तैसा शब्दस्वभाव होता। असो नेदावी वेग्रता। श्रवणपुटी सामाविता। मनन करावे॥ १.२३॥

त्याचप्रमाणे शब्दांचा वर्षाव सुरु झाला की मन तेथे एकाग्र करावे. व्यग्रता असू देऊ नये. ते शब्द कानामध्ये भरून घ्यावे आणि मग त्याच्यावर विचार करावा.

ज्ञानी पुरुष / सद्गुरु ईश्वराशी तदाकार झालेले असतात. सद्गुरुंची वाणी म्हणजे दिव्य वाणी! कारण त्यांचे शब्द हे परावाणीतून स्फुरलेले असतात. आणि त्यांचा वर्षाव मुक्तपणे होतो.

श्रवणानंतर मनन हे आवश्यकच आहे. खरं तर श्रवण करत असतानाच त्यावर एकीकडे विचार चालू असणे या दोन्ही एकाच मानसिक प्रक्रियेच्या दोन बाजू आहेत. पण जे ऐकले त्यातून निश्चित ज्ञान निर्माण होण्यासाठी त्यावर हेतुपूर्वक विचार करणे आवश्यक असते. हेच मनन आहे. मननाने श्रवण केलेले ज्ञान आत्मसात होते.

मन कोणत्याही विचारामध्ये व्यग्र नसावे पण म्हणजे मन रिकामं असावं असा त्याचा अर्थ नाही. व्यवहारात जसे आपण म्हणतो की आज मी Available (मोकळा) आहे तसेच ज्या कारणासाठी मन वापरले जाणार आहे त्याच कारणासाठी ते Available असावे. कोणालाही देखील प्रश्न पडावे. तिसऱ्याबद्दल बोलू नये आणि कोणाची निंदा किंवा स्वतःची स्तुती करू नये. म्हणजे मन अनाठायी व्यग्र न राहता मोकळं राहते व जो विचार करायचा तो विचार करता येतो. निंदा ही Roaming प्रमाणे आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

उपनिषदात देखील श्रवणाला महत्व दिले आहे.
आत्मा वा रे श्रोतव्यो मन्तव्यो निदिध्यासितव्यः।
उपनिषद — श्रोतव्यः
ब्रह्मसूत्र - मन्तव्यः
भगवद्गीता - निदिध्यासितव्यः।
अशी विभागणी करता येऊ शकते.

परमार्थ हा Part time विषय नाही, तर Full-time, पूर्ण जबाबदारीचा विषय आहे.

प्रपंचासाठी आवश्यक तेवढा वेळ देऊन सगळा वेळ अभ्यास, चिंतन, नाम, ध्यानासाठी द्यावा. २४ तासांपैकी ८ तास प्रपंचासाठी दिले तरी उरलेले १६ तास आपण परमार्थ करतो का? याचा विचार करावा. आणि प्रपंच अगदी सावधानतेने केला तरी तो करत असतानाही मनात परमार्थ विचार करत राहणे काही कठीण नाही. त्यासाठी सत्वगुण वाढवला तर परमार्थ साधना सहज शक्य होईल. कारण सत्वगुण हा परमार्थासाठी अनुकूल आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

लागवेग जाणोन शब्दाचा । आवाका पहावा मनाचा ।
शब्दाआतील गर्भाचा । सारांश घ्यावा ॥ १.२४॥

बोलणाऱ्याच्या शब्दांचा संदर्भ ओळखावा. शब्द वापरणाऱ्याचा हेतु काय आहे तो पहावा. मग त्या शब्दांमध्ये जो अर्थ अभिप्रेत आहे त्याचा सारांश मनामध्ये साठवावा.

आत्मानुभवाचा प्रांत अतींद्रिय असल्यामुळे शब्दमय भाषा तिथपर्यंत पोहोचू शकत नाही. हे जरी खरे असले तरी संतांचा आत्मानुभव आपल्याला निवेदन करण्यासाठी भाषेचाच आधार घ्यावा लागतो. आणि म्हणूनच संतांच्या शब्दांचा अर्थ शोधताना स्वरूपानुभवाचा संदर्भ सोडायचा नाही. त्यांचा हेतू नजरेआड होऊ द्यायचा नाही. आणि त्यासाठी त्यांच्या शब्दातील गर्भितार्थ हातातून निसटू द्यायचा नाही. नाहीतर मग संतवचन समजावून घेताना त्यांना अभिप्रेत नसणारा भलताच अर्थ दिसू लागतो. आणि त्यातूनच अभ्यास नसणारे टीकाकार, भाषांतरकार चुकीचे अर्थ लावतात आणि एकूणच गोष्टीला वेगळे वळण मिळते.

संतांची शब्दाची फेक लक्षात घ्यावी.

आमचे घर गंगेवर आहे. या वाक्यात खरोखर घर काही गंगेवर नसते. तर गंगेजवळ, काठावर आहे असा त्याचा अर्थ होतो. प्रत्येक भाषेला तिचा एक लहेजा असतो. तो तर समजावून घ्यावाच पण त्यामागचा मूळ भाव, हेतू जाणून घ्यावा.

वेदांतशास्त्रात देव, इंद्र, ब्रह्म हे सर्व शब्द आत्मा या अर्थी वापरले आहेत. इथे इंद्र म्हणजे देवांचा राजा नाही. शब्दांचे बदलते अर्थ लक्षात घ्यावेत.

© www.madhaveeraghuveer.com

अरे तू कोण कोणाचा। कोठून आलासी कैंचा।
ऐसा विचार पूर्वीचा। घेई बापा॥१.२५॥

8

अरे बाबा, तू कोण आहेस? कोणाचा आहेस?
9 कोठून आलास? कसा आलास? या प्रश्नावर
आधीच सांगितलेले विचार मनांत आण.
10 ज्ञान आणि विज्ञान ही दोन अंगे जीवनाला
असतात. अवतीभवती असणाऱ्या जगाचे ज्ञान
11 करून देणारे ते विज्ञान आणि स्वतःचे किंवा
'मी'चे ज्ञान करून देणारे ते ज्ञान! परंतु
12 या दोन्हींचा उगम जिज्ञासेमध्ये झाला आहे.
मात्र समस्या उभी राहिली तरच जिज्ञासा
1 निर्माण होते. हे जग केव्हा, कसे, कोठून, कोणी,
कशाचे केले? या विज्ञानाच्या समस्या आहेत.
2 तर मी कोण? कोणाचा? कुठून? कसा आलो
कुठे जाणार या आत्मज्ञानाच्या समस्या आहेत.
3 या समस्यांची उत्तरे शोधण्यासाठी सद्गुरूंच्या
कडून श्रवण व नंतर त्यावर मनन आवश्यक आहे,
4 आणि हेच आत्मारामाचे प्रयोजन आहे.
या ओवीत समर्थ लौकिक अर्थाने नाही तर
5 आध्यात्मिक अर्थाने विचारत आहेत.
आदि शंकराचार्यांनी देखील पृथ्वीधराला हाच
6 प्रश्न विचारला होता. आणि जड, मूक अशा शिष्याने
असामान्य उत्तर दिले होते. —— हस्तामलकाचार्य.

© www.madhaveeraghuveer.com

एका लहानशा कवडशात सूर्याचे सगळे गुण असतात.
सूर्य प्रचंड मोठा तर कवडसा लहान असतो.
" " प्रकाश " " " प्रकाश देतो.
" " उष्णता " " " उष्णता देतो.
तसेच ब्रह्माचे सर्वच्या सर्व गुण जीवात आहेत.
कारण जीव हा त्या ब्रह्माचाच अंश आहे.

असे जीवातले थोडेसे गुणधर्म पूर्णधर्म होऊन माझ्या अनुभवाला केव्हा येतील, तर मी त्याच्याशी एकरूप होईन तेव्हा! थेंबुटा सागरी मिळाला! अशी अवस्था होण्यासाठी थेंबाने समुद्रात जाऊन पडायला हवे.
आत्मा अज आहे. पुन्हा अज तत्वाकडे जायला हवे. मला वासनेमुळे जन्म घ्यावा लागला. पुढचा जन्म नको असेल तर वासना शिल्लक रहायला नको.

पुढचा विचार राहू दे. निदान आज हातात असलेले जीवन शांत, निर्भय, तृप्त करता येईल का?

मरणानंतरची मुक्ती हा उधारीतली मुक्ती आहे आणि जीवन जगतानाच " " रोकडा साक्षात्कार आहे.

हेचि देही हेचि डोळा! भोगू मुक्तीचा सोहळा।

संसारात दोन रूप असतात 1. सुखदुःख दोन्ही चालेल – प्रपंच
2. केवळ सुखरूपच व्हायचे आहे. – परमार्थ

Track बदलताना खडखड न होता Smoothly व्हायला हवे. फक्त या प्रपंचाच्या कळपातून बाहेर पडण्याची तयारी हवी.
काका देशमुख — पत्नीबरोबर सिनेमा पहाताना 'रामकृष्ण हरी' म्हटले की दोन्ही हेतू साध्य होतात. असे जमवून घेता आले की संघर्ष होत नाही. खडखडाट नाही. प्रापंचिक आहोत हे न विसरता परमार्थ करायचा.

© www.madhuveer.com

२८ जून २०१६

2016 APR

WEEK 13 • 085-281

M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	

25 MARCH FRIDAY

अरे त्वां जन्मांतर घेतले। काय मानितोसी आपुले।
ऐसे तुवां विचारले। पाहिजे आतां॥ १.२६॥

अरे तू आतापर्यंत अनेक जन्म घेतले आहेस. जे तू आपले, आपल्या मालकीचे समजतोस. ते खरेच तसे आहे काय, याचा शोध आता तुला केला पाहिजे.

विज्ञान आणि आत्मज्ञान यातील समस्या जशा वेगळ्या आहेत तसे उपाय/विचारपद्धती देखील वेगळ्या आहेत. श्री समर्थ येथे अध्यात्मा मधील विचारपद्धती सांगतात त्याचेच नाव मनन!

प्रत्येक जीवाला भूत-वर्तमान-भविष्य असते. तसेच पूर्वीचे जन्म असतात. या जन्मात मुक्ति मिळाली नाही तर पुढे आणखी जन्म घ्यावे लागतात. प्रत्येक जन्मामध्ये लाभणाऱ्या देहाला तो आपला मानतो. त्या अनुषंगाने येणाऱ्या व्यक्ती/वस्तु सुद्धा (मुले, पत्नी, घर) आपल्या मानतो. पण त्यामुळे त्याला त्यापासून सुखदुःखे भोगावी लागतात. प्रत्येक जन्मात हे सर्व सोडून जाताना त्याची मानसिक ओढाताण होत असते. हे सर्व भ्रामक/मिथ्या आहे. मग खरे काय आहे?

ज्याला खऱ्या अर्थाने आपले म्हणता येईल असे काय आहे, याचा शोध घ्यावा. ज्यावर आपला अधिकार नाही, त्याला आपले म्हणू नये.

जीव, आत्मा ब्रह्म अजन्मा आहे. त्याला होणे नाही. केवळ असणे आहे. Becoming नाही Being आहे.

यथा काष्ठं च काष्ठं च समेयातां महोदधौ।

© www.madhavveeraghuveer.com

येथे तुझे काहीच नाही। मुकला आहेसी काई।
चुकोनि आलासि, जाई। जेथीचा तेथे॥ १.२८॥

या जगात खरे आपले म्हणता येईल असे काहिच नाही. गैरसमजुतीने आपण उगीच वस्तु व व्यक्ती-मध्ये अडकून पडतो. काही तरी प्रमाद घडून आपण येथे आलो आहोत. आता आपल्या मूळ ठिकाणास जावे.

जीव अविवेकाने माझे माझे करत राहतो. खरे तर इथली एकही वस्तु/व्यक्ती माझी नाही. माझ्याबरोबर यापैकी काहीही येणार नाही.

धनानि भूमौ पशवश्च गोष्ठे
भार्या गृहद्वारे जनः स्मशाने।
देहश्चितायां परलोकमार्गे
कर्मानुगो गच्छति जीव एकः॥

राजा - चतुरा, मधुरा, सुंदरा, अंतरा - ४ राण्या.
मोहामुळे जीव भौतिक गोष्टीत रमून जातो.
वास्तविक जीवाचे मूळस्थान निराळेच आहे. त्याची विस्मृति झाल्याने तो चुकून या जगात येतो, जातो.

जुलमी राजा - जुबी - टाचणी घेऊन मला भेट....

[illegible]

२८ जून २०१८

तू समर्थाचे लेकरू । अभिमाने घेतला संसारू ।
अभिमान टाकता पैलपारू । पावशील बापा ॥२८॥

खरे म्हणजे जीव हा सर्वशक्तिमान ईश्वराचे मूल आहे. पण अहंकार धारण केल्याने तो संसाराच्या चक्रामध्ये अडकतो. त्याने जर अहंकार टाकला तर तो संसाराच्या चक्रातून बाहेर पडेल.

ईश्वर — अमूर्त, असीम व अनंत आहे. चिन्मय
जीव — मूर्त, सीमित व सांत आहे. मीपणा
काल हा ईश्वराच्या स्वाधीन आहे तर
जीव हा कालाच्या स्वाधीन आहे.

जीव म्हणजे कालाच्या प्रवाहामध्ये पराधीनपणे वाहणारे ईश्वराचे सांत रूप आहे. ∴ जीवाला ईश्वराचे मूल म्हटले आहे. अहंकार अनंताला सांत बनवतो. कालातीताला कालाधीन करतो.

एकदा अहंकार नाहीसा झाला की जीवावरील कालाचे स्वामित्व संपते.

समर्थ - सच्चिदानंदस्वरूप श्रीराम । [illegible]
[illegible] प्रकार
१. देहाभिमान - देह म्हणजे मीच
२. कर्माभिमान - कर्म [illegible]
३. [illegible], कुलाभिमान, देशाभिमान [illegible]
४. [illegible] - [illegible]
५. धर्माभिमान - [illegible]
६. ज्ञानाभिमान - [illegible]
७. [illegible]

ईश्वरापासून जालासी। परी तू तयासी चुकलासी।
म्हणोनि हे दुःख भोगिसी। वेगळेपणें उत्कट॥२९॥

खरे म्हणजे जीव ईश्वरापासूनच निर्माण झाला. पण तो ईश्वराला विसरल्यामुळे जीवाला वेगळेपण दुजेपण आले. त्या वेगळेपणामुळे जीवाला जीवनात तीव्र दुःख भोगावे लागते.

सुखानंतर दुःख आणि दुःखानंतर सुख ही जीवनाची अटळ स्थिती आहे. माणूस सतत सुखाची इच्छा करतो आणि दुःख टाळू पहातो. परंतु ह्या दोन्ही गोष्टी त्याला कायम राहीत. सर्व जीव त्याची इच्छा करतात. नेहमी तशी अवस्था असली पाहिजे. जीवाला ती प्राप्त होत नाही याचा अर्थ जीवाचा मार्ग चुकला.

श्रीसमर्थ म्हणतात, जीव ईश्वराला (आपल्या मूळ स्थानाला) विसरला हेच त्याच्या दुःखाचे प्रमुख कारण आहे. विस्मृतीमुळे जीव ईश्वराहून वेगळा राहू लागला. वेगळेपणामुळे त्याला सांतपणा सीमितपणा आला. अहंकार हे त्या सांतपणाचे खरे रूप आहे. तो सुटला की वेगळेपणा मिटतो. व जीव पुन्हा चिन्मय ईश्वराशी तादात्म्य पावतो व आनंदरूप होतो.

©www.madhaveeraghuveer.com

त्यागिसी सकळ वैभवाला। आणि विश्वाससी माझियाबोला।
तारे मी घालीन रे तुजला। नेथील तेथे॥३०॥

शिष्याने प्रथम स्वतःच्या सार्‍या प्रापंचिक ऐश्वर्याचा त्याग करावा. स्वामींचे बोलणे खरे मानावे. मग स्वामी हमी देतात की मी तुला मूळ स्थानापर्यंत नेऊन पोहोचवतो.

व्यवहारात जसे एखादे ध्येय प्राप्त करण्यासाठी काही विशिष्ट गुण लागतात, तसे अध्यात्मजीवनात ईश्वरदर्शन / आत्मज्ञान होण्यासाठी त्याग आणि श्रद्धा यांची आवश्यकता असते. ईश्वर अत्यंत सूक्ष्म, पवित्र आहे. त्याच्यापर्यंत पोहोचण्यासाठी त्याच्यासारखे झाले पाहिजे. अशाश्वत प्रपंचातील सत्ता, संपत्ति, संतति यांच्यापासून मागे फिरले तर कदाचित असे सूक्ष्म बनता येते. —— त्याग

ईश्वरदर्शन हा अज्ञात प्रांत आहे. तिथे संचार करायचा असेल तर जाणकाराचे मार्गदर्शन मिळायला हवे. त्यांच्यावर श्रद्धा / विश्वास हवा. श्री समर्थांसारखे थोर महात्मे असा मार्ग दाखवण्यासाठी सदैव तत्पर असतात. —— श्रद्धा

© www.madhaveeraghuveer.com

Bargaining

तुझे अढळपद गेले । तुज मायेने वेढा लाविले ।
ते जरी तुझे तुज दिधले । तरी मज काय देसी ।।

जीवाने आपले निश्चल व शाश्वत स्थान गमावले आहे. मायेने त्याला फसवून गुंतवले आहे. श्री समर्थ विनोदाने त्याला विचारतात की तुझे अविनाशी स्थान तुला परत मिळवून दिले तर तू मला काय देशील?

मायेच्या तावडीत सापडल्यामुळे जीव, दृश्य वस्तूंमध्ये मनाने अडकला होतो. त्यातून बाहेर काढण्यासाठी मोठी शक्ती लागते. ती संतांमध्ये असते. मात्र ती शक्ती कार्यक्षम होण्यासाठी जीवाची अनुकूलता लागते. म्हणजेच दृश्याचे प्रेम सोडण्याची जीवाची तयारी हवी.

व्यवहारात सुद्धा काही मिळवताना, काही द्यावे लागते. स्वस्वरूपाचे ज्ञान प्राप्त करताना काही किंमत तर नक्कीच द्यावी लागणार. ती किंमत म्हणजे दृश्याचा त्याग आहे. ती देण्यास सिद्ध व्हावे असे समर्थांचे सांगणे आहे.

फिरणाऱ्या वस्तूची किंमत रहात नाही.

∴

Hidden cost

© www.madhaveeraghuveer.com

APRIL
THURSDAY **07**

S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31			

सेवा।

आसक्तीमुळे सुख [illegible] अंतःकरणाला [illegible]
अनुभव येतो।

8

[illegible]

9

[illegible]

10

[illegible]

11

12

1

2

[illegible]

3

4

5

6

© www.madhaveeraghuveer.com

जितुके काही नासोन जाईल। जे अशाश्वत असेल।
तुज समागमे न येईल। तितुकेच द्यावे मज॥३२॥

आपल्या जीवनात जेवढे काही नाश पावणारे व कायम न टिकणारे आहे. अंतकाळी हे जग सोडताना जे जे काही आपल्याबरोबर येणार नसेल ते ते सर्व सद्गुरुला मनाने द्यावे.

हे विश्व म्हणजे आत्मवस्तु व अनात्मवस्तु यांची सरमिसळ आहे. आत्मवस्तु चिन्मय, शाश्वत व सूक्ष्म आहे तर अनात्मवस्तु जड, अशाश्वत व स्थूल आहेत. अनात्मवस्तु बाजूला सारल्या तरच आत्मवस्तु लाभू शकते. त्यासाठी आत्मानात्मविवेक पाहिजे. म्हणजे आधी त्यातील फरक जाणून घ्यायला हवा. आपल्या बरोबर काय येणार आहे असा विचार करू लागलो म्हणजे आपोआपच त्यातील आसक्ती कमी होऊ लागते.

निवड

धनानि भूमौ पशवश्च गोष्ठे
भार्या गृहद्वारे जनः स्मशाने।
देहश्चितायां परलोकमार्गे
कर्मानुगो गच्छति जीव एकः॥

हे रोज जरी आठवले तरी या सर्व व्यक्ती वा वस्तूंची व्यर्थता ध्यानात येते. अशा वस्तू सद्गुरुंना द्याव्यात असे सांगितले आहे. म्हणजे प्रत्यक्ष उचलून द्यायच्या नाहीत तर त्यावरचे स्वामित्व सोडून द्यायचे. स्वामित्व Transfer करायचे. ही वस्तू माझी आहे, हा भ्रम काढून टाकायचा. भ्रम काढला की अहंकार नाहीसा होतो.

सोमवार - १० एप्र

परमार्थात खरं तर काही सांडावं लागत नाही, काही मांडावं लागत नाही, नवीन काही करावं लागत नाही. फक्त जे स्वामित्व आहे, ममत्व आहे ते सोडून द्यायचं. इतकी सोपी गोष्ट आहे.

परंतु तेच जमत नाही. माझ्यासारखं दुसरं कुणाला कसं काही जमत नाही. मी शहाणा, मी श्रीमंत, मी सुंदर इ० अहंकार वाढत जातात. त्यासंबंधी बढाई मारणं, लोकांकडून कौतुक करून घेणं, अहंकार सुखावणं ही सारी पारमार्थिक कामेती आहे. ही साधकाची घसरण आहे.

ही घसरण थांबवण्यासाठी सावरण्याची गरज आहे. त्यासाठी प्रामाणिकपणे आत्मपरीक्षण करत रहायला हवे. मग हळूहळू अहंकार निघून जायला लागतो.

तैसा विचारेंनि अहंकार सांडिजे।
मग आत्मचि वस्तु होईजे।
आपली ख्याती सहजे।
आपण केली॥

अहंकार पूर्णपणे गेल्याशिवाय आत्मवस्तुचे भान येणार नाही, अनुभव येणार नाही, मग ज्ञान तर दूरच!

अहंकार टाकला म्हणून तुमची संपत्ती, मिळकत कमी होणार नाही. उलट अहंकाराविना संपत्ती असेल तर पुढची प्रगती होईल. भरभराट होईल. हा अत्यंत Logical विचार आहे.

अहंकार नेहमी तापदायक असतो. जिथे तो असतो, तिथे धुमसणे आहे, अशांती आहे. आणि जिथे अशांती आहे तिथे सुख कोठून असणार?

मजाहि ते काय करावे। परी तुजपासून टाकवावे
तुवा टाकिले तरी न्यावे। तुज समागमे ॥३३॥

शिष्याच्या अशाश्वत वस्तु काही गुरूंना हव्या असतात असे नाही. शिष्याकडून त्याचा त्याग घडावा हाच गुरूंचा हेतु असतो. आणि शिष्याने जर अशा अशाश्वताचा त्याग केला तर गुरु त्याला आपल्याबरोबर ईश्वरापर्यंत घेऊन जातात.

जिथे आपल्याला जायचे आहे, तो मार्ग ठाऊक नसेल तर आपण जाणत्याची संगत धरतो. परंतु हा प्रवास बाहेरचा नाही, तर अंतरंगातील प्रवास आहे. इथे देहबुद्धीतून आत्मबुद्धीत जायचे आहे. स्थूलाकडून, सूक्ष्माकडे प्रवेश करायचा आहे. या प्रक्रियेमध्ये अनेक सूक्ष्म व गूढ अनुभव येतात. संत व सद्गुरु त्या अवस्थेतून गेलेले असल्याने शिष्याला बरोबर मार्गदर्शन करतात. मात्र गुरूंनी सांगितलेले साधन शिष्याने मनापासून केले पाहिजे.

जोपर्यंत देहभाव आहे तोपर्यंत देहाशी संबंधित अहंकार जागे असतात. मी श्रीमंत, सुंदर, विद्वान, गोरा असे वाटत असते. परंतु एकदा का देहातीत अवस्था अनुभवली की मग अहंकार गळून पडतो. देहाची सीमित स्थिती लीन पावते आणि मग 'अणुरेणिया थोकडा' असा अनुभव येतो.

अहंकार हा नेहमीच तापदायक ठरतो, म्हणून स्वामित्व, ममत्व सोडले की तत्त्व जेवढे मोठे असेल तेवढे आपण होऊन जातो. आपण त्याच्याशी तद्रूप होतो.

अरे भूषण भिक्षेचे सांडे। आणि राजपद प्राप्त जाले।
तरी तुझे काय गेले। सांग बापा॥ ३७॥

एखादा माणूस भीक मागून जगतो व त्यातच मोठेपण मानतो. त्याला राज्यपद प्राप्त झाले, तर त्याचे काही नुकसान होते का?

ही खरं तर तुमची आमची कहाणी आहे. जोपर्यंत जीव अशाश्वत व दृश्य वस्तूपासून सुखाची अपेक्षा करतो, तोपर्यंत त्याची अवस्था भिकाऱ्यासारखी असते. आणि त्यापेक्षा वाईट हे की त्यातच तो मोठेपणा मानतो. पण त्याचे सुख त्याच्या स्वाधीन नसते. या सर्व दृश्य वस्तु नाशिवंत आहेत. त्यामुळे त्या हातून कधी निसटतील हे सांगता येत नाही. याच्या उलट जर त्याने आपले लक्ष ईश्वराकडे वळवले तर सुख त्याच्या स्वाधीन राहील. तो स्वतः राजा बनतो.

कौपीनवन्तः खलु भाग्यवन्तः।

उपनिषदामध्ये त्याला स्वराट् म्हटले आहे.

नाशिवंत तितुकेचि देसी। तरी पद प्राप्त निश्चयेसी।
त्यामध्ये लालुच करिसी। तरी स्वहित न घडे॥३४॥

माणसाचे मन अनेक अनित्य वस्तूंमध्ये गुंतलेले असते. त्या सर्वांचा त्याग झाला तर खात्रीने आत्मदर्शन घडते. पण लोभाने संपूर्ण त्याग झाला नाही तर मात्र आत्मकल्याण होत नाही.

आत्मसाक्षात्कार होण्यासाठी अंतःकरण अतिशय शुद्ध व निर्मळ व्हावे लागते. कोणत्याही दृश्य व अनित्य वस्तूबद्दल जराही वासना शिल्लक रहायला नको. थोडी जरी वासना उरली तरी आत्म्यापर्यंत पोहोचता येत नाही.

परमार्थात दोन भाग असतात. एक परवडणारा आणि एक न परवडणारा. एकादशी, तीर्थयात्रा, देवदर्शन, सत्यनारायण, ग्रंथवाचन, श्रवण हे सर्व परवडणाऱ्या परमार्थात येते. सर्वसामान्य लोक या सर्व गोष्टी करू शकतात व करतातही. परंतु काही गोष्टी न परवडणाऱ्या आहेत. ममत्वाचा त्याग ही अशीच एक कठीण गोष्ट आहे.

जो सावध असतो, स्वतःला सावरतो, त्याला हे जमू शकते. परंतु जो गाफील, बेसावध असतो त्याच्यासाठी कर्मकांडाच्या या पायऱ्या म्हणजे घसरगुंडीच असते. वरवर तो धार्मिक, भाविक वाटतो परंतु आतमध्ये काहीच प्रगती होत नाही.

सावध, साक्षेपी दक्ष। त्यास तात्काळचि मोक्ष॥ अशी परमार्थाची मांडणी आहे.

नाशिवंतामध्ये प्रथम क्रमांकावर शरीर आहे. नाशिवंत म्हणजे नुसते मरण नाही. तर आपल्यापासून जे दूर जाणारे असते ते सर्व नाशिवंत आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

आपली मुले आपल्याला कितीही लाडकी, प्रिय असली तरी दूर जाणारच असतात. परदेशी, परगावी त्यांच्या प्रगतीसाठी जायलाच लागते. अशा वेळी त्यांचे सगळे प्रेमाने, आस्थेने, कौतुकाने करायचे पण ममत्व ठेवायचं नाही. कारण आपण कोणाचेही प्रारब्ध घडवू शकत नाही. ज्याचं त्याच्याजवळ! असा विचार करायचा. आपल्या परीने सर्व मदत करायची परंतु त्यात गुंतायचे नाही. त्याच्यासंबंधातली कर्तव्ये कसोशीने पाळायची. मुलांना मोठे करणे, शिकवणे, आजारपणात त्यांची पूर्ण काळजी घेणे. शाबासकी देणे कधी दिलासा देणे, प्रेम देणे हे सर्व मनापासून करायचे पण त्यात अडकायचे नाही. पण असे नेमके घडत नाही. आपण त्यांचे प्रारब्ध घडवण्याचा निष्फळ प्रयत्न करतो आणि त्यातून 'तो माझा आहे' असे ममत्व निर्माण होते.

तुकाराम महाराज म्हणतात—

निमित्ताचा धनी केला असे प्राणी।
मी मी म्हणोनी व्यर्थ गेला।

११ व्या अध्यायात देखील भगवंत अर्जुनाला सांगतात—

निमित्तमात्रं भव सव्यसाचिन्।

या शत्रुपक्षातील लोकांना मी आधीच ठार मारले आहे. फक्त Formally दुसऱ्या कोणाच्या निमित्ताने ते मरणार आहेत. म्हणजे अर्जुन त्यांना Second hand मारणार आहे. First hand तर भगवंताने आधीच मारले आहे.

आपणही प्रपंच आपला मानतो. त्यात गुंततो पण खरे पाहिले तर जे जसे घडायचे असते

नसेच घडणार असते. त्यासाठी मी फक्त माध्यम आहे, हे लक्षात ठेवायला हवे. आणि असे लक्षात ठेवले तर आपोआपच मन मोकळे होते. व्यस्त किंवा व्यग्र रहात नाही आणि अशा मनाला मग चांगल्या कार्यासाठी वापरता येते. नाहीतर मग ते प्रपंचातच गुंतून पडते. अशा समस्यांनी भरलेल्या जीवनालाच प्रपंच म्हणतात. असा प्रपंच मात्र परमार्थाला बाधक ठरतो.

कुणाचेही प्रारब्ध घडवणे आपल्या हाती नाही. एवढाच विचार मनात ठेवावा. मी केवळ माध्यम आहे, निमित्त आहे अशी भावना खऱ्या अर्थाने टिकली तर आपोआपच अहंकार कमी होईल. आणि मग परमार्थाच्या दिशेने वेगाने वाटचाल सुरु होईल. ममत्व टाळणे हाच योग्य उपाय आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

तो शिष्य म्हणे जी दिधले। स्वामी म्हणती पद लाधले।
आता तू आपुले। काही मानू नको॥३६॥

स्वामींचे हे बोलणे ऐकून, शिष्याने आपले सर्व अनित्य स्वामींना अर्पण केले आहे असे सांगितले. त्यावर स्वामी म्हणाले, की तुला आता निजपद प्राप्त झाले आहेच असे समज. यउपर या दृश्य विश्वातील काहीही आपले मानू नकोस.

वासना संपूर्ण मिटणे म्हणजे विरक्ती आणि निजपदप्राप्ती म्हणजे अपरोक्षानुभूति ही दोन आत्मदर्शनाची अंगे आहेत. दोन्ही बरोबरच येतात. निजपदाची प्राप्ती झाल्यावर जगातील कोणत्याही वस्तूबद्दल ममत्व राहत नाही.

गुरुशिष्यांचा हा खटकेबाज संवाद आहे. वास्तविक अजून तरी शिष्याला काहीच मिळाले नाही. परंतु हा शिष्य विवेकी आहे. तो भ्रमाने वेडावला नाही त्यामुळे आपली कुठे गफलत होते आहे हे त्याने बरोबर ओळखले आहे. शिष्य जर श्रद्धावान, नम्र, साधक असेल तर गुरूच्या म्हणण्याचा गर्भितार्थ त्याच्या चटकन ध्यानात येतो.

शिष्याने शब्दाने सर्व नाशिवंत देऊन टाकले आणि गुरूने देखील शब्दांनीच ते परमपद देऊन टाकले. प्रत्यक्ष काहीच देव-घेव झाली नाही.

बोलाचीच कढी बोलाचाच भात।
जेवूनिया तृप्त कोण झाला?

© www.madhaveeragnuveer.com

इतुके स्वामी बोलिले। आज्ञा घेऊन निघाले।
तव शिष्ये विनविले। विनीत होऊनि ॥३०॥

अशा प्रकारे मार्ग दाखवून स्वामींनी शिष्याचा निरोप घेतला. "तर मग मी जातो." असे सांगून ते जायला निघाले. तेव्हा शिष्याने मोठ्या नम्रपणे त्यांना विनंती केली.

स्वरूपानुभूतिची जी साधना असते, त्या दृष्टीने स्वामी जायला निघाले आहेत याला विशेष अर्थ आहे. शिष्याला जोपर्यंत दृश्याचे प्रेम असते तोवर तो बहिर्मुख असतो आणि तोपर्यंतच त्याला बाहेरून मार्गदर्शनाची गरज भासते. परंतु दृश्याचे प्रेम सुटून तो अंतर्मुख झाला म्हणजे त्याला हृदयस्थ परमेश्वराकडून निश्चित व स्पष्ट मार्गदर्शन सुरु होते. मग बाह्य मार्गदर्शनाची आवश्यकता उरत नाही. हे ध्यानात असून गुरुजी जातो असे म्हणत असले तरी शिष्याला गुरुंचा सहवास हवासा वाटतो आणि म्हणूनच अत्यंत नम्रपणे तो त्यांना थांबवून घेतो.

© www.madhaveeraghuveer.com

आता पुढिलीये समासी। संवाद होईल उभयतांसी।
जेणे स्वानंदसिंधुसि। भरिते दाटे बळे॥३८॥

8

9 आता पुढच्या समासात गुरु-शिष्यांचा संवाद ऐकायला मिळेल. त्या संवादश्रवणाने स्वानंद
10 उचंबळून येईल.

ज्या दोन व्यक्तींमध्ये हा संवाद घडतो
11 त्यांच्या अंतःकरणांमध्ये काही विशेष भावना उदय पावतात. नंतर तो संवाद श्रवण करणाऱ्या व्यक्तींच्या
12 अंतःकरणामध्ये त्याच भावना निर्माण करणे हेच श्रवणाचे सामर्थ्य आहे.

1

2

3

4

5

6

© www.madhaveeraghuveer.com

इति श्री आत्माराम । रामदासी पूर्ण काम ॥
ऐका सावध वर्म । सांगिजेल पुढे ॥३९॥

येथे आत्मारामाचा पहिला समास पूर्ण झाला. ईश्वराच्या भक्तांची इच्छा पूर्ण करणारा जो आहे आता यानंतर हे रहस्य सांगणार आहे, ते सावधपणे ऐकावे.

नित्य अनुभवाला येणाऱ्या आणि अतिपरिचयाच्या दृश्य विश्वाला देखील एक गूढ आणि रहस्यमय बाजू आहे. अतींद्रिय अध्यात्म तर मूलतःच मोठे गूढ आहे. परंतु या गूढ अध्यात्मामागे रहस्य शक्य तितक्या सोप्या भाषेत मांडण्याचे काम श्री समर्थ आणि इतर संत सतत करत आले आहेत. त्याचा लक्षपूर्वक अभ्यास करणे आवश्यक आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

॥ श्री ॥

काळजी हा कर्तव्याचा कधीही भाग नसतो. प्रत्येकाने आपले कर्तव्य जबाबदारीने करावे. पण काळजी न करणारा मनुष्य बेजबाबदार आणि त्याउलट काळजी करणारा, सतत अश्रू ~~क~~ ढाळणारा, आठवणीने तोंड वाकडे करून बसणारा माणूस कर्तव्यदक्ष आहे असे जे वाटते तो भ्रम आहे. मन जितके प्रसन्न व शांत असेल तितके ते परमार्थाला पोषक असते. शांत, स्थिर मनाने परमार्थाचा अभ्यास, साधना चांगली होते. त्यासाठी अनावश्यक गोष्टींची काळजी, चिंता, करणे तसेच चर्चा, रवंथ करणे थांबवले तर मग नामस्मरणाला, आत्मानात्म विचाराला, ध्यानाला, परमार्थशास्त्राच्या चिंतनाला वेळ मिळेल. वेळ वाया जाणार नाही. कारणी लागेल, त्यासाठी वेळेचे नियोजन करायला हवे.

१. शारीरिक - बसचा प्रवास, दिनचर्या, दैनंदिन व्यवहार

२. मनाचा वेळ - प्रपंच उपाधीन सांडता। संसारत्याग न करिता।
जनामध्ये सार्थकता। विचारेचि होये।

अनाठायी जाणारा वेळ वाचवून वेदांत चिंतन घडायला हवे.